

Sahibi : *Salim ŞENGİL*
Yazı İşleri Sorumlusu :
N. ŞENGİL
Ayda Bir Çıkar

YENİ DİZİ
CİLT : 13
SAYI : 32
KASIM 1963
1,5 LİRA

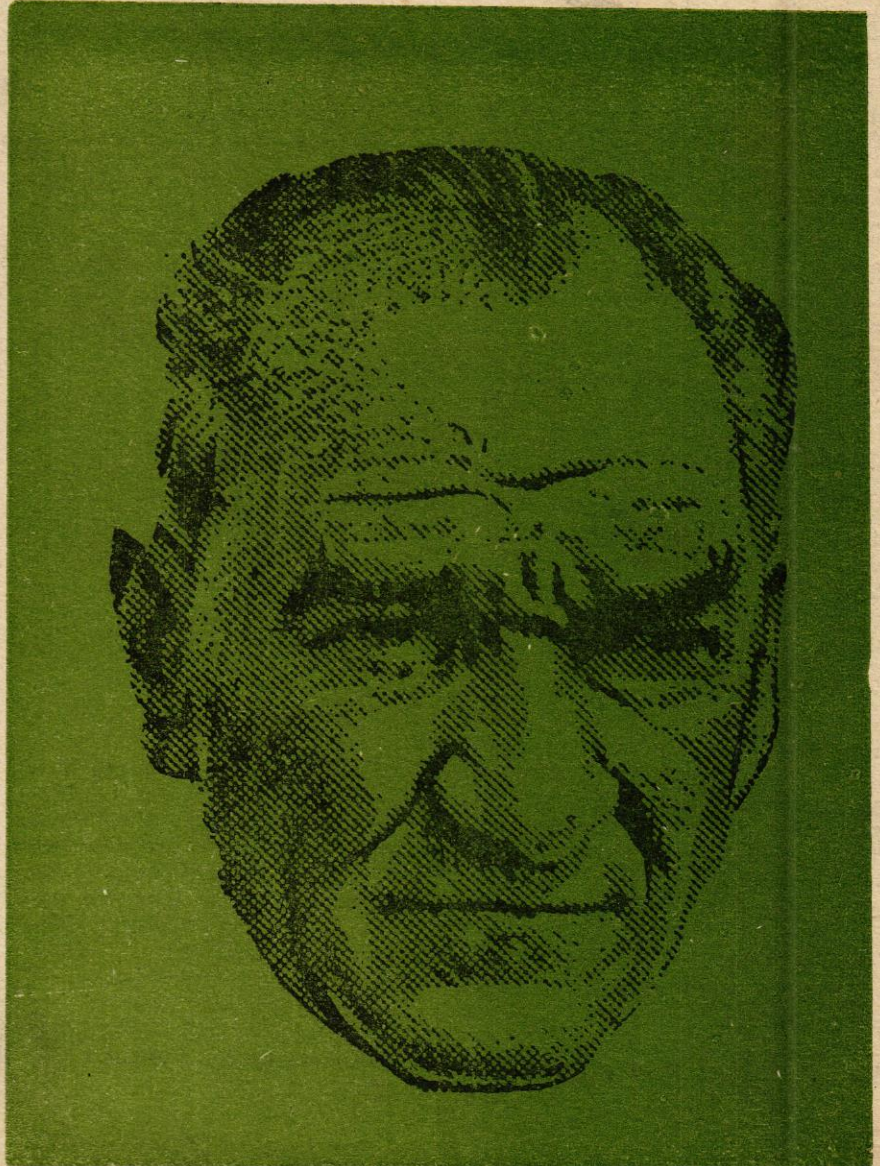
Mustafa Kemal Gerçeği

Ah şunu bir anlıyabilsek... Gerçekçi Mustafa Kemal'in ışık gibi keskin gözü ile sosyal gerçeklerimize bakabilsek! Kanunlarla, fetvalarla avunmaya vaktimiz mi olurdu. Samsun'da toprağa ayak basan Mustafa Kemal, kafalarımızın içinde düşünceye ayak basan Mustafa Kemal'i bekliyor... Yoksa «gerçek korkusu» bir gün gelir bizi boğar...

CAHİT TANYOL

Gerçeği görmek, kavramak için gerçeği gören insanlara yönelmek lâzım. Önümüzde bütün çıplaklığiyle bir Mustafa Kemal gerçeği var. Onu ne dereceye kadar tanıyoruz? Ölüm yıldönümlerinde, resmî bayramlarda, irtica olaylarında onu söz konusu etmek yetmez. Önce onun gerçek şahsiyetini görmek ve tanımak lâzım. Bence «Mustafa Kemal Gerçeği», onun yaptıklarından çok üstün ve yol gösterici hakikatleri taşımaktadır. Biz Atatürk'ün kendisi üzerinde değil, yaptıkları üzerinde düşünüyoruz. Hayır düşünmüyoruz, kavga ediyoruz. Atatürk gerçeği gören adamdı, ondan insanı asıl büyüleyen ve kendisinin inandığı taraf buydu. O, «bir çok Mustafa

(2. Sayfada)

Kemaller var» derken bunu kasdediyor, gerçeğe bakan insanların ancak bu isme lâyık olduğunu söylüyordu. Gerçeğe bakmak güçtür. Gerçeği görmek için hazır ve eğreti fikirlerden soyunmak lâzım. Birçok insanlar bir takım düşünce klişeleri içinde mahpusturlar. Onlardan soyundu mu, çırılçıplak kalırlar. Mustafa Kemal çıplak adamlarla iş görmezdi. Gerçeği görmiyen ve fakat kafasında istif istif bilgi taşıyan insanlar onun nazarında çıplaklığını saklıyan birer sahtekârdan farksızdı. Atatürk'ün çevresine dikkat edenler eğreti fikir ve kanaatlerle yaşıyan insanları görmezler. Bu tip adamlar o zaman İstanbul'daydı ve işgal yıllarının karanlık günlerinde İsagoçi mantığı ile ya kara kara düşünüyor veya gerçeği temsil eden Mustafa Kemal'e bir maceracı gözü ile bakıyordu. Bu adamlardan bir çoğunun önünden «emsile vebina» kitapları kalkmış, yerine şu veya batılı düşünürün kitapları konmuştu. Önemli olan kitapların değişmesi değil, onları okuyan zihniyetin yıkılması idi. İşte Mustafa Kemal bu som batılı şahsiyetin ta kendisi idi. Eğreti düşüncelere kapılsaydı, gerçeğe uymıyan câzip düşünceler ona yön verseydi, ne Millî Mücadele, ne Cumhuriyet ve ne de inkılâplar olurdu. Mustafa Kemal, içine atıldığı büyük ve tehlikeli dâvada elindeki malzemeyi de gayet iyi biliyordu. İnsanları nerede, ne zaman ve nasıl kullanmak lâzım, bunu şaşmaz bir gerçek sezgisi ile kavrıyordu. Onda yalnız Türk milletinin gerçeklerini tanıyan bir gerçek sezgisi yoktu, ayni zamanda politikadan tutunuz da siyasî ve sosyal kurumlara kadar, zümrelerden tutunuz da fertlere kadar herşeye bu ölçü içinden bakıyordu. Yanılmazlığı akıl ve mantık mekanizmasından değil, gerçek sezgisinden hız alıyordu. Bu yüzden bütün konuşmalarında hiçbir zaman aklî delillerle inandırma, kandırma yoluna sapmadı. Gerçek sezgisi akla değil, sağ duyuya hitap eder. O da Türk milletinin sağ duyusuna hitabetti. Halkın sağ duyusunu şaşırtan her tecrübeden kaçındı. Siyasî parti denemelerinde halkın sağ duyusunun aşındığı, aklın sokağa fırlamış bir şekli olan demagoji ejderinin baş kaldırdığını görerek tecrübeyi yarıda bıraktı.

Ülkücü Mustafa Kemal - Gerçekçi Mustafa Kemal

Mustafa Kemal ülkücü bir adamdı. Ülkücü tiple gerçekçi tip aynı insanda uzlaşır mı? İlk bakışta onun şahsiyetinde böyle bir çatışma var gibi görünür. Ama her ülkücülükte bir gerçek susuzluğu vardır. Ülkücülük bir bakıma gerçeği arama gücüdür. Gerçeği kendine gaye edinmemiş bir ülkücülük ya fantaziye saplanır veya oppurtunizme inkilâp eder. Ahlâkta ülkücülük aksiyonun gerçekleşme şartıdır. Sosyal dâvalarda ülkücülük, cemiyetin gerçeklerini bulmak, düşünce ile gerçek arasında bir tutarlık kurmaktır. Mustafa Kemal ülkücü olmasaydı, «hakimiyet kayıtsız şartsız milletindir» düsturunu bütün aksiyonunun temeline koymazdı. Onun bütün yaptıkları, demokrasinin ve halk hakimiyetinin temel prensibi olan bu düsturun tatbikatı oldu. Mustafa Kemal'i, çağdaş olduğu Hitler, Mussolini gibi diktatörlerden ayıran fark buydu. Onlar bir zümreye, bir hizbe dayanıyorlardı. Mustafa Kemal ise halktan başka hiç bir zümreye, bir kuvvete dayanmıyordu. Zamanın diktatörlerile konuşma yapan bir Fransız yazarı Mustafa Kemal'e şu suali soruyor:

— Size diktatör diyorlar.

— Evet, doğrudur, yalnız bir farkla: «Benim diktatörlüğüm Türk milletinin sevgisine dayanır.»

Atatürk'ün bu Fransız yazarına vermiş olduğu cevabı o zaman pek anlıyamamıştım. Hattâ bunu bir nevi «söz kaçamağı» diye yorumlamıştım. Fakat «Mustafa Kemal» gerçeğini düşündüğüm şu sıralarda bana bu cevap, Türk milleti ile kendi hüviyeti arasında kurulmuş olan bir «gerçek köprüsü» gibi görünüyor. Çünkü Mustafa Kemal'e düşman olanların, ona karşı duranların hepsi, bir zümre, bir hizb namına hareket ediyorlardı. Bu, halkla beraber olmaktan ziyade halkı istismara alışmış zümrelerin bir hususiyeti idi. O, kendisi ile halk arasına aracı hiçbir zümreyi sokmak istemedi. Gerçi itiraz olarak «Halk Partisi»ni hatırlatacak olanlar bulunabilir. Fakat Mustafa Kemal'in Halk Partisi bir siyasî zümre değil, bir inkılâp teşkilâtı idi.

Ah şunu bir anlıyabilsek... Gerçekçi Mustafa Kemal'in ışık gibi keskin gözü ile sosyal gerçeklerimize bakabilsek! Kanunlarla, fetvalarla avunmaya vaktimiz mi olurdu. Samsun'da toprağa ayak basan Mustafa Kemal, kafalarımızın içinde düşünceye ayak basan Mustafa Kemal'i bekliyor... Yoksa «gerçek korkusu» bir gün gelir bizi boğar...

İLKER DURAK
İst. Teknik Üniversite Talebe Birliği Başkanı

Ulu Önderi Anarken

Tarihte ulusların istiklâl için yaptıkları mücadelelere önderlik etmiş liderler vardır. Atatürk bir mücadele ânında sivrilip lider olmamıştır.

Tek başına açtığı mücadele bayrağı arkasına Türk ulusunu toplamış ve istiklâlimizi koparıp almıştır. Atatürk bu bakımdan diğer liderlerden büyüktür, üstündür.

Tarihte savaşlar kazanmış uluslarını yok olmaktan kurtarmış kumandanlar vardır.

Atatürk'ün bunlardan üstün cephesi, büyüklüğü, istiklâle kavuşturduğu ulusunu gerilikten, cehaletten kurtaracak devrimleri yapması ve kısa zamanda halkına maletmesidir.

Böylece Atatürk sadece büyük bir asker, büyük bir kumandan olarak kalmamış, uygar bir ulusun, genç ve kuvvetli bir devletin yaratıcısı olmuştur.

Türk ulusu Atatürk'ü daima minnet ve şükranla anacaktır. Çünkü bugün iyi, güzel, faydalı nelere sahipse hepsini Atatürk'e borçludur. Ulusumuz, ancak bir tek yoldan ileriye gidebilecek uygar bir toplum olacaktır. Bu, Atatürk'ün devrimlerini uygulamak ve yeni devrimler yapmak yoludur.

Ölümünün 25. yılında manevî huzurunda saygı ile eğilirim.

Mustafa Kemal Sivas Kongresinde

Atatürk'ün askerlikten istifası

Üçüncü Ordu Müfettişi olarak doğu bölgesine gönderilen, millî birliği ve düşman karşısındaki dayanışmayı hazırlayıcı çalışmalarının İstanbul hükûmetince zararlı görülmesi üzerine, İstanbul'a geriye çağırılan Mustafa Kemal Paşa'nın, süreli yazışmalara rağmen emirlere uymayışından dolayı, görevine 9 Temmuz 1919 tarihinde «padişâhın irâdesile» son verilmişti. Aynı gün içinde Mustafa Kemal Paşa da «silk-i celil-i askeri»den üzüntüsünü belirterek istifâ etmiş, durumu, o sırada yanında bulunan Rauf Orbay'ın (eski bahriye nâzırı) bir bildirisi ile birlikte bütün memlekete duyurmuştu. Üçüncü Ordu kurmay başkanlığı kanalı ile bütün memlekete yayılan bu bildiriler «vatanın en ücra köşelerindeki bilcümle evlâd-ı vatana» ulaştırılmıştı.

istifa sureti

«Mübârek vatan ve milleti parçalanmak tehlikesinden kurtarmak ve Yunan, Ermeni amâline serfrû etmemek için açılan mücahede-i milliye uğrunda milletle beraber, serbest surette çalışmağa sıfat-ı mukaddese için milletle beraber nihayete kadar çalışmağa mukaddesâtım nâmına söz vermiş olduğum cihetle âşıkı olduğum silk-i celil-i askeriyeden bu gün vedâ ve istifâ ettim. Bundan böyle gaye-i mukaddese-i milliyemiz için her türlü fedakârlıkla çalışmak üzere sine-i millette bir ferd sıfatile bulunmakta olduğumu arz ve ilân ederim.»

Mustafa Kemal

«Bir gün istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmiyeceksin!»

Atatürk Türk gençliğine seslenişinde söylediği her sözün gerçeğini kendi nefsinde yaşamış, kendi nefsinde uygulamadıklarını da kimseye tavsiye etmemiştir.

Atatürk'ün Emir Çavuşu Ali Metin'den Anılar

Birinci Dünya Savaşında Enver Paşa'nın karargâhında emir çavuşu iken Mütâreke'nin İttihatçıları ve savaş sorumlularını darmadağın eden kargaşalığın içinde bir yolunu bulup izini kaybeden ve Doğu - Anadolu'da Kâzım Karabekir Paşanın yanına sığınan Ali Metin, Atatürk III. Ordu Müfettişi olarak Erzurum'a geldiği sırada 15. Kolordu Morgof Kışlası sıhhiye kıtasında başçavuş olarak bulunmaktadır. Kâzım Karabekir Paşa ise o sıralarda 15. kolordu kumandanı idi. Ali Metin Çavuş, Karabekir Paşanın emrile müfettiş paşanın yanına emir çavuşu olarak verilir. 3 Temmuz 1919 tarihinden sonra Atatürk'ün yanında asker veya sivil olarak bir gölge gibi dolaşan Ali Metin Çavuş, savaşın ve «Yeni Türkiye»nin kuruluş günlerindeki olayları, devrim yılların çok renkli ve ilgi çekici olaylarının hemen kıyısında bulunmuş, insanları ve hareketleri kendi görüş açısından işlemiştir. Henüz yayınlanmamış olan anılarından birkaç sayfayı okuyucularımıza sunuyoruz.

Mustafa Kemal Paşa Askerlikten Ayrılıyor

... (Mustafa Kemal Paşa müfettişlik görevinden azline karşılık «sine-i millet»te daha serbest çalışabilmek amacı ile hemen aynı günde çok sevdiği askerlik mesleğinden istifa etmişti)... Ve yine 8 Temmuz 1919 günü telgrafhaneden avdetini müteakip giydiği sivil elbiselerden sonra sırtına katiyen üniforma giymemiştir. Erzurum Kongresine resmî yaver elbiseleri ile iştirâk etmek istediği ve kongre murahhaslarının itirazı ile K. Karabekir Paşa'nın kongre başkanlığına geçme teklifleri fikri de tarihî bir hatâya müstenit olsa gerektir. İkâmetgâha gelince bana bir zarf uzatarak valiye götürmemi, vereceği emâneti alıp gelmemi söylediler. Zarfı vâli beye aynen teslim ettim. Vâli bey zarfı açtı, içinde bütün bir elli liralık çıktı. Başka şey yoktu. Biraz beklememi bildirerek yan odaya girdi. On dakika kadar sonra beyaz işlemeli bir bohça getirerek Paşaya teslimini söyledi. Yolda gelirken meraktan çatlıyacaktım. Bu bohçanın içinde ne olabilirdi? Bohçanın kenarından hafifçe aralıyarak bakınca, bunun elbise olduğunu gördüm. Eve gelerek bohçayı Paşaya teslim ettim. Hemen:

— Aç, giyinelim, dedi. Bohçayı açtım. İçinden çizgili, açık renk bir pantolon, bir siyah redingot ve açık renk bir yelekle hasırlı bir fes çıktı. Paşa da üniformalarını çıkarmıştı bile. Sivilleri giyindi, aynanın karşısında bir müddet kendisine baktı. Parlak püsküllü yaverlik kordonu ile madalyalarını havi çok sevdiği askerî üniformalarına da göz ucuyla bir nazar fırlattı ve ağır ağır konuşarak:

— Çocuk, bunları kaldır. Kısmet olursa bir daha giyeriz. Olmazsa, kısmet kimeyse o giyer, dedi. Çok müteessir olmuş, neredeyse ağlıyacak duruma gelmiştim. Elbiseleri güzelce katladım, şahsî manevra sandığına yerleştirdim.

— Ali, bir de kalpak yaptırabilir miyiz? diye sordu. Erzurum'da iyi kalpak yapanlar vardı. Ertesi gün, başına uygun, kuzu derisinden bir kalpak yaptırdım.

O gece sivil kıyafeti ile çok mühim bir toplantı yapıldı, uzun saatlere kadar devam etti. Bu toplantıda bütün Erzurum ileri gelenleri mevcuttu. Bu toplantının sabahında Erzurum'da «Albayrak» isimli bir gazete piyasada görüldü.

(Erzurum Kongresinin kapanışından sonra Mustafa Kemal Paşa yanındakilerle birlikte Erzincan üzerinden Sivas'a gitmeğe orada Sivas Kongresini toplamağa karar vermiştir.)

Erzurum'dan Sivas'a Otomobille bir yolculuk

Mustafa Kemal Paşanın gelişlerinde getirdikleri üç otomobil ile bir de kamyonete benzer oto dönüş seferi için hazırlık emri almıştı. Arabaların ön fenerleri karpit lâmbası olduğundan, karpit temini güç oldu. Paşa, ayrıca hepimize birer mavzer ile 3 - 4 sandık cephane ve miktarı kâfi el bombası temini için teşebbüse geçmişti. Dışardan bunların tedariki mümkün olmadığından Kâzım Paşa delâleti ile Kürt beylerinden elde edilebilmişti. Dış piyasada da karpitin şahsî ellerde bulunabilmesi imkânsız olduğundan, Kâzım Paşa kolordudan gizlice tedarik ederek en mübrem ihtiyacı gidermişti. O zamanlardaki otomobiller şimdiki gibi değildi. «Benz» marka otomobillerin tekerlek lâstikleri dolma idi. Mustafa Kemal Paşanın binecekleri otomobilin hava ile şişirilen lâstikleri vardı. Bu arabaya bir tek yedek lâstik bulabilmek için günlerce temasa geçmediğimiz yer kal-

madı. Maalesef bulamadık. Ağustos ayının (1919) sonlarına doğru bir sabah kuşluk vakti Erzurum'u terkettik. Ayrılmamız hakikaten acıklı oldu. Binlerce Erzurumlu şehrin dışına kadar bizi uğurlamaya gelmişlerdi. Başta vâli olmak üzere mülkî erkân ve zâbitân takımı bulunuyordu...

Hoca Feyzullah ve Rauf Beyle birlikte arkaya oturdular. Ben de şoför Balıkesirli Mehmed'in yanına oturdum. İkinci arabada Refik Bey, Ahmet Rüstem ve başyâver yer almıştı. Üçüncü arabaya da erkânıharp Kâzım ve Husrev Beyler, Hayati Bey ve emir subayları yerleşmişlerdi. Kamyonet ise tedarik ettiğimiz silâh ve cephanelerle yolda ihtiyacımızı karşılayacak kumanyayı taşımakta idi. Zati eşyalarımız da bu kamyonette bulunuyordu. Bir iki yerde durakladıktan sonra ilk durağımız olan Mamahatun'a geldik. Akşam olmuştu. Mütevazi ve basit bir köy evinde misafir edildik. Yemekten sonra sohbet ederken Paşa Rauf Beye takıldı :

— Ruf Bey, Erzurum'a gelirken yolda kaldığımızı hatırladın mı? Burası da o değirmene benzemesin?

Rauf Bey gülümsemkele mukabelede bulundu. Sonradan şoförden öğrendiğime göre değirmen hikâyesi şuydu: Erzurum'a gelirlerken yolda arabaları arıza yapmış. Civarda sığınacak boş bir değirmen bularak geceyi burada geçirmeğe karar vermişler. Tesadüfe bakınız ki değirmen eşkiya yatağı imiş. Rauf Beyle Paşa geceyi yakın bir bahçe damında geçirmişler. Değirmende müsait yer olmadığından diğer erkânı fazla rahatsız etmek istememişler. Değirmende kalanlar ise sabaha kadar eşkiyaların huzursuzluğundan çok sıkıntı çekmişler. Sabahleyin bunu Paşaya naklettikleri zaman bir hayli gülmüşler. Rauf Beyin halâ sıkıntıdaymış hissini veren bakışlarına baktıktan sonra :

— Rauf Beyle ben çok şükür değirmende yatmamışız, diye takılmışlar.

Ertesi gün şafakla beraber Erzincan'a doğru yola düzüldük. Paşa, bir an önce Sivas'a ulaşmak için acele ediyordu. Çünkü Erzurum'da iken Sivasla muhaberatında, bu acelesini haklı çıkaracak aleyhte birçok haberler almıştı. Erzincan'a girildiği zaman çok büyük bir tezahüratla karşılandık. Başta mutasarrıf bey olmak üzere bütün Erzincan halkı, çoluk çocuğu ile yollara dökülmüş, merakla «Yeşilordu geliyor!» diye sevinç içinde bizi kucaklamaya hazırlanmıştı. Kafilemizin dört arabadan başka gerisi gelmediğini gören halka tercüman olan mutasarrıf Yeşilorduyu sordu. Paşa derhal vaziyeti kavramıştı. Mutasarrıfa, halka ilân etmesini emrederek:

— Yeşılordu çok mühim bir sebep dolayısı ile başka yolu takibederek Sivas'a harekt halindedir, buyurdular. Bu haber galeyan halindeki halkı biraz hayal kırıklığına uğrattı ise de, Paşanın çekici hareketleri ve güvenlik verici konuşmaları havayı düzeltmişti. Sonradan öğrendik ki, Yeşilordunun gelişini haber alan Erzincan muazzam hazırlık yapmış. Bir çok odalar tavanlara kadar yufka ekmeği ile doldurulmuş, arabalarla taşınan pirinç, şeker ve irmikten helva, pilâv yapılarak askerin gelişi beklenmişti. İşin yanlış anlaşılan tarafı ise, bizim Erzurum'dan hareketimizi yol güzergâhına telefonlarla bildiren ve gerekli tâlimatı emreden Karabekir Paşanın bu emrini duyan halk, «Yeşilordu»nun da birlikte gelmekte olduğunu ilâve edivermiş.

Erzincan'da bizi sureti mahsusada hazırlanmış büyük bir evde misafir ettiler. O gece yenildi, içildi, Erzincan'ın ileri gelenleri ile geç vakitlere kadar hasbihaller yapılarak bazı tertiplerin alınması için anlaşmalara varıldı. Ertesi sabah hareketle Suşehri'ne gidilecek, oradan da Sivas'a varılacaktı. Sabahleyin erkenden biz yol hazırlığı ile meşgulken mutasarrıf büyük bir heyecanla çıkageldi. Hemen Paşayı görmek, kendisile çok mühim ve mahrem bir durumu görüşmek istediğini bildirdi. Başyavere birlikte giderek mutasarrıfın dileğini tekrarladık. Başyaver, Paşaya haber vermemi emretti... Aynı heyecan ve telâşla içeri giren mutasarrıf gizli telâkki ettiği hususları, dışarıdan duyulacağını düşünmeden yüksek sesle anlatmıya başlamıştı. Başyaver Cevat Bey de kapı önünde dinlemiye başladık. Mutasarrıf:

— Kıymetli paşam, şimdi haber aldım, Dersim kürtleri Refahiye boğazını tutarak size pusu kurmuşlar. Doğru olup olmadığını anlamak için bir jandarma gönderdim. Jandarma haber getirinceye kadar hareket edilmemesini, burada neticeye intizar buyurulmasını rica ediyorum.

Biz dışarıda donup kalmıştık. Hakikaten haber çok mühimdi. Paşanın :

— Peki, haberin neticesini bekliyorum. mukabelesinden sonra, mutasarrıf, sapsarı bir çehre ile titreyerek dışarı çıktı. Bizi kapı önünde görünce daha fazla şaşırarak ayakları tökezlene tökezlene merdivenlerden inip gitti. Paşanın emrettikleri kahvesini götürdüğüm zaman yâverleri ile bu mevzuu müzakere etmekte olduklarını gördüm. Paşa en son kanaatini bildiriyordu :

— Bu adamın hali suiniyetini gösteriyor. Bize pusu kurulmamış, pusu kurulması için mutasarrıf tarafından teşebbüse geçilmiştir. Gönderilen jandarma erinin buraya dönmeden tarafımızdan elde edilmesini istiyorum.

Bana dönerek :

— Yol hazırlığı tamam mı? diye sordular. Derhal yola çıkabileceğimizi söyleyince ayağa kalktılar... Gidişimizi gören halk gittikçe çoğalıyordu. Hareket etmekte olduğumuzu haber alan mutasarrıf bizi yolda karşıladı :

— Aman Paşam, tehlike büyüktür, haberci gelmedi. Yalvarırım, memleketin, milletin size ihtiyacı var, bir müddet daha intizarda bulununuz, gibi cümlelerle, yüzünden akan terleri elinin tersile silerekten yalvarıyordu. Paşa bir müddet daha bir bilmece çözer gibi mutasarrıfı süzdü ve :

— Üzülmeyiniz, Allahın dediği olur, diyerek hareket emrini verdi. Ölümden korkanımız yoktu içimizde. Fakat mutasarrıfın ciddi tavırları, yalvarışları düşünceye dalan hepimizde bir istifham yaratıyordu... Bir ihtiyat tedbiri olarak kamyonet öne alınmıştı. Biz kamyoneti takibederek gidiyorduk. Vakit öğleyi geçmişti. Hepimizin gözleri önden gelecek jandarmayı takibetmekte olduğundan, uzaktan bir atlının doludizgin gelmekte olduğunu görünce gayri ihtiyarî hep birden «Jandarma geliyor!» diye bağırmıştık. Yaklaşınca durdurduk. Paşa nereden geldiğini sordu. Jandarma Dersim'den geldiğini, Erzincan'a gitmekte olduğunu bildirdi. Paşa, yine o sert bakışları ile jandarmayı süzerek :

— Dersim'den mutasarrıfa mektup mu götürüyorsun? diye sordu. Adam «Evet!» deyince mektubu istedi. Jandarma :

— Veremem, mutasarrıfa verilmesi için emir aldım, diyerek hayvanını sürmek için mahmuzlara dokundu. Paşa jandarmaya :

— Bir dakika oğlum! dedikten sonra yaveri çağırdı ve mektubu almasını emretti. Arka arabadan inen başyaver Cevat Bey ve iki emir zabiti jandarmanın yanına geldiler. Adam şaşırdı. Derhal attan inerek vaziyet aldı. Cevat Beyin emri üzerine kasketinin terekesinde gizlenmiş olan mektubu çıkararak yavere uzattı. Yaver de Paşaya takdim etti. Paşa zarfı yırtarak bir göz gezdirdi, yavaş sesle mırıldandı:

— Tahminim yine beni aldatmadı. Refahiye Boğazı bu gece sarılacak, mutasarrıftan bizim bu gece de Erzincan'da alıkonmamız isteniliyor. Kahpeler...

Gözleri alevler saçarak sert bir harekètle jandarmaya döndü:

— Asker, bu mektubu kürt beyi niçin yazdı biliyor musun?

Asker afallamıştı. Cevap veremiyecek kadar şaşkın halini gören Cevat Bey, askerin yanına sokuldu:

— Bre oğlum, Paşa hazretleri bak ne sorar? Bu mektubu veren kürt beyi mutasarrıfa ne söyler?

Jandarma artık şaşkınlıktan kurtulmuş, Paşanın büyük bir şahsiyet olduğunu sezmişti. Sonradan İzmirli olduğunu öğrendiğimiz ve hâlen ismini hatırlayamadığım bu temiz ve kahraman Türk evlâdı dimdik kesilerek sert fakat tatlı bir sesle cevap verdi:

— Bilmem kumandanım, bana mutasarrıf bir mektup verdi. Derbesiye'de kürt beyine teslim ettim. Yazılan cevabı mutasarıfa götürüyordum. Ne isterler onu bilmem.

Paşa askeri yanına çağırdı:

— Oğlum, sen artık Erzincan'a dönemezsin, seni ihanet suçu ile öldürürler. Bizimle birlikte gelir misin? diye sordu. Jandarma dönen bu işlerden birşey anlamadığını haliyle gösteriyordu. Fakat sivil de olsa kafileye katılmasını emretti. Yolda ilerlerken Paşa, jandarmanın kafileye alınmasının iki sebepten faydalı olacağını Rauf Beye anlatıyordu:

— Önce silâhlı bir askerdi, geri dönerse öldürüleceğini anladığından iyi döğüşecekti icabında. İkincisi ise kürtler bu jandarmayı tanıyorlardı. Şayet zor durumda kalırsak, bir hiyle ile bu jandarmadan istifade edilebilirdi.

Güneş batmak üzereyken boğaza girildi. Refahiye Boğazını görenler çok iyi bilirler. İki yanı dik ve yalçın kayalarla çevrilidir. Kayaların yüksekliği 50-100 metre arasında. Gökyüzünden başka birşey gözükmüyor. Fazla değil, iki kişi pusu kursa, hepimizi keklik gibi avlıyabilirdi. Siper alacak, kaçacak ufak bir delik dahi yok. Hepimiz nefes almaktan korkar gibi etrafı süzüyor, her an patlıyacakmış gibi beklediğimiz tüfeklerin gizlenebilecek yerlerini araştırıyorduk. Arabalar da aksine, bu sessizlik içerisinde çıkardığı gürültülerle bambaşka korkulu bir hâl yaratıyordu. Boğaza gireli 300 metre olmamıştı ki, birden bir patlama duyuldu. Şoför Mehmet homurdanarak arabayı durdurdu. Ben hemen arabadan atladım, baktım, bizim arabanın arka lâstiği patlamış. Kafile de durmuştu, herkes aşağıya indi. Boğaza girmeden evel, fişeklikleri üzerimize bağlamış, dolu mavzerlerimizi de kucaklarımıza almıştık. Yine silâhlarımız elde olarak patlak lâstiğin etrafında toplandık. Şoför ancak bir saatte tamir edilebileceğini söylüyordu. O zaman patlıyan bir lâstiğin tamiri hakikaten zor bir işti. Lâstik sökülecek, delik zımpara ile temizlenecek, aynı şekilde temizlenmiş yama ile yamanacaktı. Şoför haklıydı. Bu işlerin yapılabilmesi en az bir saat sürerdi. Jandarma da yardım etti, lâstiği çabucak söktük. Biz patlak yerini araştırırken Paşa arkamızdan seslendi:

— Çocuk, lâstiği yamamayı bırak. Dış lâstiği doldursak bizi boğazdan dışarı çıkarabilir mi? diye şoföre sordu. Teklif hakikaten cazipti. Kısa mesafe olduğu için binmemek şartile gidebileceğimizi söyleyince, eldeki imkânlara göre, battaniye ve velenselerle lâstiği doldurarak sıkıştırdık. Biz bu işlerle dalgın uğraşırken boğazın üst kısımlarından silâh sesleri gelmeğe başladı. Birden toparlandık. Hepimiz siper almak için bir yer aramıya kalkışırken Paşa:

— Durunuz, bu sesler dolma av tüfeğinin sesleridir. dedi, işimize devam etmemizi emretti. Biz, aniden patlıyan tüfek seslerini duyunca düşünmeye vakit bulamamıştık.

Lâstiğin işini bitirip şoför yerine geçti, bir kaç metre yürütüp kontrol ettik. Gerçekten çok sağlam olmuştu. Bizler de öteki arabalara sıkışarak, ağır ağır boğazı bir ölüm deresinden geçer gibi geçtik.

Hep aynı duygularla zafere doğru

(Atatürk büyük zaferin onuncu yıldönümünde oynanmak üzere bir piyes konusu dikte ettirmişti Fakat istenilen hazırlıkların kısa bir zaman içinde yapılamıyacağı anlaşılmış, bu iş bir yıl sonraya bırakılmıştı. Bu piyes dolayısiyle Atatürk, o günlere ait bir hatırasını Ali Çavuş'a şöyle anlatıyor:)

26 Ağustas sabaha karşı şöyle dışarı çıktım. Bir Mehmetçiğin arabasını türkü çağırarak sürdüğünü gördüm. Beni görünce sustu, derhal toparlandı. Pek neşeli göründüğünü söyledim. Ve sebebini sordum. «Ne bileyim, paşam...» diye cevap verdi. Kısık bir sesle devam ederek «İçimden geliyor, hani bu gün harp bitecekmiş gibi geliyor içime!». Sonra harbin bitmesini yanlış anlamamdan korkarak hemen şu sözleri ilâve etti: «Düşmanı denize dökeceğiz tabiî.. O vakit benden ona, kumandandan son nefere kadar hepimizin aynı duygularla büyülenmiş olduğumuzu analdım. İnanır mısınız, o neferin sözleri benim maneviyatıma tesir etti.»

Yarı aydınlar ve adalet cihazının özgürlüğü

Atatürk bir yurt gezisinde Kayseri'de tetkiklerde bulunurken, bir okulda adalet konusunda verilen bir dersi dinliyordu. Bir ara hocanın dersini yarıda keserek, bir çocuğu kaldırdı ve sordu:

— Sen büyüyünce ne olacaksın?

— Hâkim olacağım, paşam.

— Pek âlâ, o halde sana birşey sorayım. Sen hâkim olduğun zaman, farzedelim ki bir dâva görüyorsun. O güne kadar edindiğin kanaate göre, mahkeme ettiğin adam suçludur. Ben geliyor, bu adamı beraat ettirmeni istiyorum. Ne yaparsın?

— Adalet ne ise onu yaparım?

— Adalet nedir? Bir tarafta suçlu, bir tarafta ben varım. Adalet hangi tarafta?

— Size o kadar inanırım ki, delillerin doğruluğundan şüphe ederim. Onları yeni baştan incelerim.

— Peki deliller seni şüphelendirmiyecek kadar sağlam çıkarsa?

— O vakit gelir, onları size izah ederim. Siz de hakikat karşısında fikrinizi değiştirirsiniz.

Ata bütün sınıfa hitaben:

Başkomutan Mustafa Kemal Paşa Franklen'le beraber

— Hayır çocuklarım, bana izah etmezsiniz. Benim ikazım üzerine delilleri yeni baştan tetkik etmek bir dereceye kadar doğru olabilir. Fakat Türk milleti adına adalet tevzi eden hâkim, kimseye izahat vermiye borçlu olamaz.

Çocuk hemen mukabelede bulundu:

— Fakat paşam, siz «kimse» değilsiniz. Ben sizi Türk milletinin tek vekili bilirim.

Atatürk güldü ve çocuğu okşayarak:

— Bir milletin adaletinden yüksek hiçbir kuvvet yoktur, oğlum. dediler ve dışarı çıktıkları zaman etrafındakilere:

— Yanlış yoldan gidiyoruz. Mekteplerimizden yarı münevverler yetişmektedir, diye korkuyorum, demekten de kendini alamadı.

«Herkes benim aleyhime dönebilir, fakat Türk kadını hatıramı ebediyete kadar götürecektir»

Atatürk 1933 yılında Ankara'daki İsmetpaşa Kız Enstitüsünü geziyordu. O modern müessesede o yıl, bir de küçük çocuklara bakım yuvası hazırlıkları yapılıyordu. Atatürk bu kısma girince sordu:

— Neden beşik yok?

Refakat edenlerden bir doktor, beşiğin zararlarını ve ortadan kaldırılması lâzım geldiğini izah etti. Atatürk derin derin düşünerek:

— Madem ki fen bunu söylüyor, ilmin karşısında boyun eğeriz. Ama hissen söyliyelim, ben beşiğin kalkışından bir ezâ duyuyorum. Beşik deyince gözüme her vakit onun başına eğilmiş, yanık sesile ninniler söyleyen bir anne gelir. Beşik sallanır, gıcırdar, anne hep o yanık nağmelerle ninniyi tekrarlar. Hem bizde her anne bu sırada şair kesilir. Neler söylemez efendim, neler... İmkân olsa da görünmiyen bir kâtip Türk annelerinin ninnilerini yazsa. Bakın millî edebiyata ne güzel eserler kazandırır.

Sonra müessesenin müdürüne dönerek:

— Çocuk ninnileri yazmayı düşünüyor musunuz? diye sordu. Müdür cevap veremeyince, rahmetli Rıdvan Nafiz atıldı:

— Maarif vekâleti bu işi bir müsabaka haline getirmek tasavvurundadır, Paşam. diye tasarı üzerinde kısaca bilgi verdi. Ata memnun kalarak müdür odasına geçildi. Kahvesini içerken şunları söyledi:

— Şimdi beni görüyorsunuz, kuvvetli ve sıhhatliyim. Herkes bana hürmet ediyor. Fakat ben öldükten sonra bir devir gelebilir, bize, bana, bu gün hürmet edenler o vakit küfür edebilirler.

Şükrü Kaya derhal atılarak:

— Biz buna müsade eder miyiz Paşam? gibi birşeyler söylemek istedi. Atatürk onun da sözünü keserek:

— Ben öldükten sonra sana da hakk-ı kelâm zor verirler, diyerek sözlerine devam etti:

— Evet, belki herkes benim aleyhime dönebilir. Fakat hâtıramı bu memlekette ebediyen götürecek bir kuvvet vardır ki, onu kimse sarsamıyacaktır. Bu kuvvet Türk anasıdır. Asil, şefkatli, vefalı Türk anasıdır. Belki bir kara günde benim adımdan bahsetmek bile kabahat olabilecektir. O vakit Türk ana beşiğinin başına geçerek yanık ninnilerile beni terennüm edecektir. Yavrusuna beni anlatacak, beni hatırlatacaktır. Benim en büyük güvenim Türk anasıdır.

Evet ben Türk anasına hürriyeti verdim, onu kara çarşaftan çıkardım. onu erkekle aynı haklara müsavi kıldım. Fakat bunların hepsinden daha mühim birşey verdim: Ona kocasını verdim. Onu, kocasını birçok zevcelerle paylaşmaktan kurtardım. Beni herkes unutabilecek, fakat Türk anası asla! Yavrusunu beşikte sallarken beni hatırlatacak, ve işte o zaman beşiklerde bir nesil yetişerek yeniden bana dönecektir.

Müdür odasının bir kenarında duran öğrenciler, hocalar ağlaşıyorlardı. O gün Atatürk her sınıfta annelikten bahsetti. Akşam üstü okuldan ayrılırken müdüre:

— Sakın beşik imâline kalkmayınız. Fen ne diyorsa o olsun. Ninni müsabakasına da lüzum yoktur. Bırakın Türk anneleri bildikleri gibi ninni söylesinler. Yaratıcı vasfa sahip olan Türk kadınının dünya üzerinde başaramıyacağı iş yoktur. O fenni beşikten iyi, ninniyi şairden güzel benimser. dediler.

Aşağıdaki parça Sabahattin Selek'in Atatürk'ün 25. ölüm yıldönümü günlerinde yayınlanmak üzere hazırlandığı «Millî Mücâdele - I. Anadolu İhtilâli» adındaki kitabının «Portreler» bölümünden alınmıştır. Kitabın sayın yazarı, bu yazının, eserinin yayınlanması sırasında «Dost» dergisinde de çıkmasını uygun görmüştür. Malzemesinin derlenmesi daha eski tarihlere gitmekle birlikte, 9 yıldır yazılmasına çalışılan, kaynakların taranması ve kontrolu için büyük emekler harcanan bu eser, iki ciltte verilecektir. Birinci kitap «Anadolu İhtilâli» başlığını taşımakta, 1919/1920 yıllarındaki hareketleri bütünlüğü ile bir ihtilâl davranışı olarak tanımlamaktadır. Bu kitapta şimdiye kadar «Millî Mücâdele» üzerinde yayınlanmış eserlerin eleştirme ve değerlendirmeleri yapılmakta, eskimiş görüşlerin ötesinde, yeni bilgilerin ışığı altında, yeni görüşlere ulaşılmaktadır. Devrimlerin hızının kesilişi, Atatürk'ün ölümü, ondan sonraki olaylar, aydınlarımızı, Türkiye'nin meselelerini düşünme ve aramağa itelerken, bugünkü çıkmazlarımızın çözüm yolunun yakın tarihimizde bulunabileceğini de ortaya koymuştur. Bu gün içinde bulunduğumuz bu çetin yere nerelerden geçerek geldiğimizi bilmek için artık Millî Mücâdele»nin unsurlarını ve temellerini araştırmağa yöneliyoruz. Yeni Türkiye'nin kuruluşunu hazırlıyan «Millî Mücâdele»nin yapısını, bu günün meselelerine ışık tutacak çözümleyici bir yoldan ele alarak inceleyen Sabahattin Selek'in kitabının bu konuda yazılmış kitapların en ilgi çekeni olacağına inanıyoruz. Bu kitabın amacı, yalnız tarihe ışık tutmak, kendini tarihle sınırlamak değildir. «Atatürkçülük anlayışının artık statik düzenden kurtulmağa başladığı şu sıralarda» gittikçe daha hareketli ve olumlu gelişmelere doğru yürüyen «Yeni Atatürkçülük» çabalarına yardımcı olmaktır. Bu kitap dünü bugüne bağlarken, bizi geleceğimiz üzerinde de düşündürüyor.
Kitabın ikinci bölümünde de doğrudan doğruya «İstiklâl Savaşı» olayları üzerinde durulacak, yeni Türkiye'nin iç ve dış durumu, Anadolu ihtilâlini zafere götüren yollar araştırılacak, ihtilâlciler arasındaki görüş farkları ve bölünmelerin sonucu olarak «Yeni Türkiye»nin kuruluşundaki aksıyan yönler üzerinde durulacaktır.

ANADOLU İHTİLÂLİNİN BÜYÜK LİDERİ

MUSTAFA KEMAL PAŞA

Mustafa Kemal Paşa İstiklâl savaşında

20. asrın başlangıcında, Osmanlı Ordusunda — ordu politize olmuştu —, daha öncekilerden çok farklı yeni bir subay kadrosu yetişti. Askerlik sanatında, cesarette, vatanseverlikte, hürriyetçilikte ve yükselmekte yarışan genç insanlardan müteşekkil bir kadro. Devrin şartları, birbirini kovalayan iç ve dış olaylar, bu kadronun yetişmesi için mükemmel bir lâboratuvar idi.

Birinci Dünya Harbine ulaşıncaya kadar, Hürriyetin ilânı, 31 Mart vakası, Trablusgarp Harbi, Balkan Harbi, Babıâli baskını, şöhret yapmak ve sivrilmek isteyenlere büyük şans veren başlıca önemli olaylardır. 8 - 10 yıla sığan bu yüklü devreden her-

kes kabiliyeti kadar faydalandı ve bazı kimseler masal kahramanları gibi parladı. Fakat, büyük ambisyonu olduğu halde Mustafa Kemal Paşa, ileride işe yarayacak bir sürü tecrübeden başka bir şey de elde edemedi. Kendisini bir sıçrayışta geçenler, toplu davranışın, yâni İttihat ve Terakki gibi ihtilâlci bir cemiyetin içinde ve başında bulunmanın avantajlarından faydalanmışlardı. Halbuki Mustafa Kemal Paşa, başlangıçta dâhil olduğu cemiyetten çeşitli sebeplerle ayrı düşmüştü.

Mustafa Kemal Paşa, kadro içinde kendisinden hiçbir suretle değerli saymadığı insanların önde bulunmalarından memnun değildi. Onlar da, Mustafa Kemal Paşanın yukarıdan bakan halinden hoşlanmıyorlardı. Hele Enver ile birlikte yürümelerine hiç imkân yoktu. Enver «önde olmak», Mustafa Kemal «arkada kalmamak» istiyordu.

Bütün bu kaçan fırsatlardan sonra, Mustafa Kemal Paşa sabırla bekledi. Çabuk karar veren, çabuk harekete geçen mizacına rağmen, beklemeyi biliyordu. Nihayet Çanakkale'de ilk başarısını kazanarak değerini ispat etti. Kazandığı zafer neticeleri itibariyle o derece önemliydi ki, o güne kadar yalnız belli bir asker çevresinde bilinen Mustafa Kemal, birdenbire geniş çevrelerin dikkatini çekmişti. Bundan sonra, Osmanlı Devletinin birinci sınıf Ordu Kumandanları arasında yerini alacaktı. Ve Enver Paşa, aralarındaki derin uçuruma ve antipatiye rağmen, ona hakkı olan vazifeleri vermemezlik edemezdi.

Hizmet ve yükselme yolunu kendi gücüyle açan Mustafa Kemal Paşa, daima Enver ile mücadele etmek zorunda kalmıştır. Enver Paşa, memleket dışında olduğu halde, Millî Mücadelede bile Mustafa Kemal Paşa için bir huzursuzluk sebebi idi. Enver Paşa, israrla Türkiye'ye dönmek ve Anadolu harekâtının başına geçmek istiyordu. Mustafa Kemal Paşa onun Anadoluya girmesine müsaade edemezdi. Eğer Enver gelse idi, Mustafa Kemal Paşanın liderliği tehlikeye düşebilirdi, fakat, asıl şanssızlık Türk Milleti için olacaktı. Çünkü Anadoludaki subayların bir kısmı ve İttihatçılar, muhtemelen Enveri tercih edeceklerdi.

Enver Paşanın destanlaşan ölçüsüz cesaretine karşılık, Mustafa Kemal Paşanın cesaretinde şuur vardı. O, korkulacak yerde korkmasını bilecek kadar kişisel cesarete, gerektiğinde istiskal edilmeyi bile göze alacak kadar medenî cesarete sahipti. Yalnız bu yönüyle bile liderlik, Mustafa Kemal Paşanın hakkı idi.

**

Enver Paşa başta olmak üzere, o kadronun bütün mensupları aşırı duygulu idiler. Fakat, galiba aralarındaki tek gerçekçi Mustafa Kemal Paşa idi.

Mütareke sonrası Türkiyede, memelketin kurtuluşu için, yalnız duygulu ve epik sözlere ve davranışlara rastlamak mümkündü. Müdafaai Hukuk teşekkülleri bile hayalci düşünceler üzerine kurulmuştu. Bu yüzden hiçbirisi gerçekçi bir davranışa girememişti. Bir Mustafa Kemal Paşa çıkmasaydı, şüphesiz çok kimse birer idealist gibi ölecekti. Ve vatan yine de kurtulamıyacaktı. Halbuki, hürriyet ve istiklâl mücadelesi yapan milletlere gerçekçi şefler lâzımdı.

Osmanlı câmiası içinde kalmak» parolasını, Mustafa Kemal Paşa «Misâkı Millî» ile «Millet Meclisi» ile değiştirdi. Herkes «Osmanlılığı kurtarmak» çabası içinde olduğu halde, Mustafa Kemal Paşa şu gerçeği görebilmişti:

«Osmanlı Delveti, onun istiklâli, padişah, halife, hükûmet, bunlar hepsi medlûlü kalmamış birtakım bîmâna elfazdan ibaretti.»

Mustafa Kemal Paşa gerçekçi olduğu için ihtilâl başarıldı; zafer kazanıldı; yeni Türk Devleti kuruldu. Yine, Mustafa Kemal Paşa gerçekçi olduğu için, Misakı Millî ile yetinildi ve kazanılan zafer muhafaza edilebildi. Bütün bu sonuçlara ulaşabilmekte gercekçi Mustafa Kemal'e zor gelen husus, üzerinde bulunduğu aşırı duygulu ve hayalci plâtform idi.

**

Mustafa Kemal Paşa Anadoluya giderken arkasında yalnız Çanakkale zaferi vardı. Samsuna çıktıktan elli gün sonra rütbesini, mevkiini ve yetkilerini birdenbire kaybetti. Gerçekten bir «ferdi millet» olarak kalmıştı. Bunun açık anlamı, sıfırdan başlayacaktı. Kendisini, bütün memleketi kapsayan büyük bir harekete lider olarak kabul ettirmeye, bir Çanakkale zaferi yetmezdi. Bu zaferi kazananı da kaç kişi biliyordu?

Mustafa Kemal Paşa, liderlik yerine adım, adım ve pek de kolay olmayan bir yoldan geçerek ulaştı. Onu liderliğe götüren yolun dönemeç noktalarında durmak yerinde olacaktır.

O 10 TEMMUZ 1919 da, askerlikten istifa ettikten bir gün sonra; Vilâyatı Şarkiye Müdafaai Hukuk Milliye Cemiyeti Erzurum Şubesi, «Mücahidi Muhterem Mustafa Kemal Paşa Hazretlerine» şeklinde hitap eden bir mektupla kendisini Cemiyetin başına geçmeye dâvet etmiş ve bu maksatla Cemiyeti İdare Heyetinden seçilen 5 kişinin katılacağı bir «Heyeti faale» teşkil edildiğini, bu heyetin Başkanlığına Mustafa Kemal Paşanın, ikinci Başkanlığa Rauf Beyin münasip görüldüğünü bildirmiştir.

Bu kararı veren 12 kişi idi.

O 14 TEMMUZ 1919 tarihli Albayrak gazetesinde Mustafa Kemal Paşanın «Heyeti faale Başkanı» seçildiği ilân edildikten sonra şöyle deniyordu:

«Mustafa Kemal Paşa Hazretlerinin yukarıya dercettiğimiz istifanamesi bir azim ve iman vesikasıdır. Millette henüz eski kanın sönmemiş olduğunu gösterir muazzam hüccettir. Anafartalarda, şerefi milliyi tarihin nesli hâzırdan beklemekte olduğu mukaddes vazifeyi âlâ ve ilâ eden bu muhterem kumandanı bugün de mücahedei milliyetin başında görmek mesut bir temaşadır. Kemali azim ve imanla müdafaai hukuku vatana hasri vücut eden Mustafa Kemal Paşanın etrafında millet, pâk, nezih, parlak bir hâle teşkil etmektedir. Böyle temiz, fedakâr ruhların itithadından milletin hürriyet ve istiklâl gibi iki mukaddes nurunun doğacağı şüphesizdir. Azim ve iman her müşkülü iktihama kâfidir.»

Bu yazıyı yayınlayan Erzurumda bir gazete idi.

O 23 TEMMUZ 1919 da toplanan Erzurum Kongresinde Mustafa Kemal Paşa Kongre Başkanlığına seçildi.

O 7 AĞUSTOS 1919 da çalışmalarını bitiren Erzurum Kongresi, Mustafa Kemal Paşayı «Şarkî Anadolu Müdafaai Hukuk Cemiyeti Heyeti Temsiliyesi» üyeliğine ve bu heyet de Başkanlığa seçti.

Mustafa Kemal Paşayı «Heyeti Temsiliye»ye seçenler 53 kişi idi.

O 4 EYLÛL 1919 da toplanan Sivas Kongresinde, Kongre Başkanlığına seçildi.

(22. sayfada)

Devlet Başkanı ve Ordular Başkomutanı Mustafa Kemal Paşa

ANKARA MİLLETVEKİLİ

Mustafa Kemal Paşa'nın

Hükûmet Teşkilâtı Üzerine Teklifi

«T.B.M.M. zabıtları» cilt : 3
24 nisan 1336 (1920)

Türkiye Büyük Millet Meclisinin açılışının ertesi günü, 24 Nisan 1920 tarihinde, Atatürk'ün B.M.M.ne yaptığı bir teklif, «Yeni Türkiye» devletinin gelecekteki kuruluşunun ana çizgilerini belirtmesi bakımından çok önemli ve ilgi çekicidir. Büyük kurtarıcının içine girdiği hareketi ta başlangıcından, bütünlüğü ile ne ölçüde temelden tasarladığını göstermesi bakımından bu teklif önemli bir belgedir. Toplum ve devrim hareketlerinin liderlerini başarıya ulaştıran vasıfların başında, ilk adımı atarken varacağı yeri bilmenin şuuru gelmektedir. Atatürk'ün savaşta, barışta, işlerinin aynasında beliren kişiliği elbette çok yönlüdür. Ama hepsinin üstünde her adımının geleceğini ve sonuçlarını hesaplaması geliyor. Bu büyük nitelik, büyük devrim hareketlerine önderlik etmiş bütün liderlerde ortak bir özellik olarak bulunmaktadır.

Birinci Büyük Millet Meclisinin zabıtlarından alınan bu teklif. Atatürk'ün, İstanbul'dan kesin olarak kopuşunu, yeni bir devlet ve rejim anlayışına yönelişini, devrimci ilkelere dayanarak yeni bir devlet kurmak isteyişini ortaya koymaktadır. Buradaki teklifin özüne bakılırsa, kendisini, artık millî menfaatleri temsil edemiyen merkezî bir hükûmete karşı çıkan bir ihtilâl lideri olarak ortaya koymakta, Büyük Millet Meclisini de Fransız İhtilâlinde olduğu gibi bir «Kurucu Meclis» havası içine sokmak, memleketin kaderini fiilen eline alan bir kuruluş meydana getirmek, bu yeni kuruluşun başkanı ve Anadolu ihtilâlinin de lideri olmak amacını gütmekteydi.

Mustafa Kemal Paşa (Ankara) — Şimdi müsaade buyurursanız, bu dakikadan itibaren takibolunması gereken bazı görüşleri arzedeceğim :

«Bu günkü çetin durum içinde vatanı çözülme ve yıkılma tehlikesinden kurtarmak için alınması gereken tedbirler. tabiidir ki, sayın heyetinize ait olacaktır. Ancak bu konuda kendi araştırma ve bilgilerimize dayanarak kanatlerimizi yüksek meclisinize arzetmeyi faydalı saymaktayız. Gerek hukuk-ı esasiye kaidelerine, gerekse tarihteki örneklerine ve gerek zamanımızda aynı acıklı şartlar içinde yıkılma tehlikesine uğramış olan milletlerin ortaya koydukları ibret levhalarına göre, memleketi bölünmek ve yıkılmaktan kurtarmak için derhal bütün millî kuvvetleri

esaslı bir teşkilâta bağlıyarak birleştirmekten başka çâre yoktur. Bunun şekli ne olmak gerekir? İşte mesele buradadır.

Meşru ve sorumlu olmıyan kuvvetlerin baskısı ile devlet kuvvetlerini birleştirmeğe imkân bulunsa bile bunun devamının kâbil olmadığını bilirsiniz. Esasen yüksek meclisinizin varlığı da, herşeyden önce meşruluk ve sorumluluk esaslarının milletçe de lüzumlu görüldüğüne en büyük delildir. Bundan dolayıdır ki, yüksek meclisinizde toplanan yüksek millî irâdeye dayanmak suretile meşruluk ve kanunilik kazanan, yine sayın heyetinizde tecelli eden millet vicdânının muhakemesine bağlı bulunarak sorumluluğunu takdir ve tesbit edecek bir kuvvetin işleri idâre etmesi artık gerekli olmuştur. **Bu kuvvetin tabii şekli ise bir hükumettir.**

Hükûmet teşkilâtının temel şekli, mesul olmıyan bir hükûmet başkanında tesbit edilen denge noktasına dayanarak kanun yapmayla görevli bir heyeti kontrol ile görevli bulunması, bu heyetin güvenini kazanmış bir icra kuvveti, bu icra kuvvetinin de millî işlere göre bölünmesi ve düzenlenmesinden ibarettir. Bu şekilde icra kuvveti hükûmet başkanı tarafından seçilir. Kanun yapıcı kuvvetlerin güvenine dayanır.

Yüksek meclisiniz yalnız kontrol eden ve araştıran nitelikte bir meclis, bir mebuslar meclisi değildir. Bundan dolayıdır ki, **yalnız kanun yapma ile kendini vazifeli sayarak sorumlu bir mevkiden milletin mukadderatını kontrol altında bulunduracak değil, fiili olarak bu işlerle uğraşacaktır.** Fevkalâde hallerde bütün milletler bu prensipleri bırakarak ya kanun yapıcı kuvvetleri tatil edip icrâ heyetlerine fazla yetkiler verirler, yahut bütün milletin genel oyuna baş vurarak kararlar alırlar. Biz, halkın genel oyunun birliğine her kuvvetten çok yetki veren İslâmlığın esaslarını göz önüne alarak **yüksek meclisinizi milletin bütün işlerinde doğrudan doğruya el koymuş olarak tanımak istiyoruz.**

Bu temel ilke kabul edildikten sonra, yüksek meclisinizin umumî heyeti süreli olarak işlerin ayrıntılarına kadar fiilen araştırma ve görüşülmesi imkânlarını bulamıyacağından, **sayın heyetinizden seçilecek ve vekil edilecek üyelerin hükûmetin bu günkü teşkilâtına göre gereken işbölümüne memur edilmeleri, hepsinin ayrı ayrı, ve hepsinin birlikte umumî heyet karşısında sorumlu olmaları,** maksadın teminine yeter. Bu durumda yüksek meclisinize başkanlık **edecek kimsenin meclisinizi temsil etmesi itibarı ile hükûmet üyeleri heyetine de başkanlık etmesi, yüksek meclisiniz adına imza atmağa, kararları imzalamağa yetkili olması, icraya ait meselelerde de diğer sayın kabine üyeleri gibi umumî heyet karşısında sorumlu olması** gereklidir. Bu şekilde icrâ heyeti, umumî heyete karşı sorumlu olacak üyelerden ibaret olacak ve hatta adlarına da «vekil» denilecektir. Başkan olacak kimse ağır bir sorumluluk altında bulunacaktır. Çünkü icra heyeti ile sayın heyetiniz arasında bütün sorumluluklar herşeyden önce kendisine yönelecek, bu sorumluluk hem yüksek meclisinizdeki, hem de vekiller heyetindeki başkanlık makamının ikisini birden içine alacaktır.

Milletin seçtiği meclis dengesini hükûmet başkanlığı makamının teşkil ettiği birlik noktasında bulur. Hükûmet teşkilâtının bu ana kurallarının içinde bulunduğumuz buhran ve memleketimizin özel durumuna göre uygulama imkânlarının olup olmadığını düşünmek zorundayız.

Bizim bu konudaki araştırmalarımızdan edindiğimiz kanaate göre, idarenin bu şeklini mahzurlu görmekteyiz. Çünkü Osmanlı devleti diğer herhangi bir devlet gibi hükûmdarının cismani nüfuzu çevresinde kurulu değildir. Saltanat makamı olması itibarile padişahımız aynı zamanda islâm halkının da başkanıdır. Mücadelelerimizin birinci amacı da saltanat ve halifelik makamlarının birbirinden ayrılmasını hedef tutan düşmanlarımıza millî iradenin bunu istemediğini göstermek, bu kutsal makamları yabancı esirliğinden kurtarmaktır. **Bu esasa göre Anadoluda muvakkat kaydi ile de olsa dahi bir hükûmet reisi tanımak veya bir padişah kaymakamı tanımak hiçbir suretle uygun değildir.**

Şu halde başkansız bir hükûmet vücude getirmek zorunluğu içindeyiz. Halbuki bir birlik noktasında dengeleşmiyen devlet kuvvetlerinin ahenk içinde **çalışmalarını yürütmeye imkân yoktur. Diğer taraftan herhangi bir makama devlet ve milletin kuvvetlerini birleştirme ve dengeleştirme yetkileri vererek o makamı sorumsuz tanımak felâkete götürür.**

Bu çetin ve birbirile uyuşturulması imkânsız olan esaslar içinde uzun uzadıya araştırmalar yaparak sonunda islâmlığın temellerine baş vurarak yüksek meclisinizde birikmiş olan, bütün **islâm** halkının da desteğini **kazanmış bulunan** millî iradeyi, vatanın mukadderatına sahip ve el **koymuş** olarak tanımak esasını **kabul ediyoruz.** Sayın **üyelerin, bu görüşler hulâsa edilerek herkese duyurulduktan sonra fevkalâde yetkilere sahip olacakları kaydı ile seçilmiş bulunmaları, seçmenlerin de geniş tutulmuş olmaları, bu ilkenin milletçe de tamamen kabul edilmiş olduğuna delildir. Bundan dolayıdır ki yüksek meclisiniz, sahip bulunduğu fevkalâde yetkilere dayanarak karşısına çıkacak bir** icra kuvvetini yalnız **kontrol etmek,,** milletin **hayatî meseleleri** üzerinde böyle bir heyetle **mücadeleye** mecbur kalmak gibi, **şimdiki** durumun dayanamıyacağı **sınırlı** bir görevle değil, **milletin genel idaresini fiilen üzerine alarak memleketin selâmetini bizzat temin vazifesile kurulmuştur. Ve artık yüksek meclisinizin üstünde bir kuvvet mevcut değildir.**

İşte memleketimizin **şimdiye kadar geçirdiği buhranlardan,** felâketlerden, **kâh Avrupayı taklidetmek, kâh devlet işlerinin idaresini şahsî görüşlere göre düzenlemeye çalışmak, kâh anayasayı bile şahsî ihtirasların elinde oyuncak etmek** gibi pek **acıklı sonuçlarını gördüğü yolsuzluklardan hasıl olan uyanıklığa tercüman olduğumuz düşüncesile şu çetin ve buhranlı tarihî devrin çalışmalarını bu** yolda düzene koymaya taraftarız. Hüküm tabiidir ki sayın heyetinizindir. Yalnız karşılaştığımız yıkılma tehlikesine, devlet ve millet **işlerinin uzun süredir keşmekeş içinde kaldığına tekrar dikkat nazarlarınızı çeker, lüzumsuz teorilere batarak sürüp gidecek tartışmaların en kötü idarelerden daha çok kötü etkiler uyandıracağını arzetmeyi** bir vatanseverlik görevi **sayarım.** Tanrı başarılar ihsan **buyursun,** âmin» (Sürekli alkışlar **üç dakika** sürmüştür).

Bu takriri oylanması için **buraya bırakıyorum.**

- ATATÜRK ÜZERİNDE DÜŞÜNCELER -

Yeni Atatürkçülük

Üzerinde Gelişen Düşünceler

Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Paşa

Törenleştirme - Kutsallaştırma Devresi

Atatürk yaşarken, millî bayramlar dolayısiyle, ölümünün uyandırdığı derin yankılar çevresinde çok şeyler söylendi, yazıldı. Atatürk üzerinde yazılanları derliyen kitaplar gözden geçirilince, hangi nedenlerle, hangi açılardan söylenmiş olurlarsa olsunlar, bunların hepsini birleştiren ortak bir niteliğin herşeyin üstünde belirdiği görülür: Atatürk'ün düşüncelerini de, eserlerini de bitmiş tükenmiş, kapanmış bir eserin bütünlüğü içinde görmek, eserini günlük yaşantılarımıza karışan bir gerçek olarak sürdürmek, genişletmekten çok, onu kutsal bir emânet hâlinde korumak, töreleştirmek. Bu yazı derlemesinin birinci bölümünde kısaca, Atatürk sevgisinin bu töreleştirme, kutsallaştırma, günlük yaşantılarımızdan uzaklaştırma, Atatürkçülüğü «satik düzen» içinde sınırlama akımının ortaya koyduğu bellibaşlı düşünceleri gözden geçirecek, bütün iyi niyetlere, aşırı sevgi tutkunluklarına rağmen Atatürkçülüğün bu olumsuz devresinin pasif davranışını göstermeye çalışacağız.

1. **Bir milletin başına gelecek ne kadar felâket varsa hepsiyle haşir neşir olduğumuz bu senelerde önümüze düşüp bizi tekrar hayata çıkaran Mustafa Kemal Paşanın simasını ilerde tahattur edecek her Türk, Abdülhak Hamid'in bu mısraındaki çerçeve içinde görecek:**
«Akardı pâyine mahşer misâli bir millet»
Yahya Kemal (1921)
2. **Gazi'nin büyüklüğünün tesiri yalnız millî ve mahallî değildir. Çok derin ve engindir, insanî ve cihanîdir. Çünkü o, kudretli dehâsının nurlu rüzgârile dünya siyasetinin mihverini değiştirmiştir!...**
Raif Necdet (1928)
3. **... Çünkü millet ve memleketin cismâniyetini tahlis etmiş ve ruhaniyetini ilaya koyulmuştur. İstiklâl-i siyasî, istiklâl-i iktisadî, tabiri diğerle hürriyet, haysiyet, refah yolu onun bize gösterdiği ve önde bir meş'ale gibi ilerlediği yoldur.**
Abdullah Cevdet (1928)
4. **Doğrusunu söyliyeceksek, bunlara reform, inkılâp denmez. Koca bir âlemi avucunun içinde sıkıverip hamur yaptıktan sonra yeniden yaratmak denir! O elin kudret ve azametini düşününüz!**
Mesut Fani Bilgili (1938)
5. **Etten ve kandan Mustafa Kemal bizim dizimizde öldü, irâde ve kudretin liflerile örülmüş bayrak Atatürk'ün ise biz her zaman izinde öleceğiz.**
Nurettin Artam (1939)
6. **Tarihin kaydettiği yegâne düşmansız kahraman, yegâne düşmansız dâhi Gazi Mustafa Kemal Atatürk'tür. Vâlâ Nurettin (1939)**
7. **Herşeyi çok iyi tahmin eden Atatürk, sanırım ki, bir tek noktayı tahminden âciz kalmıştır. Halk tarafından ne kadar sevildiğini ve arkasından ne kadar insanın ağlıyacağını... (Reşat Nuri (1939)**
8. **Onun eseri meydandadır. Yarattığı ruh içimizde yaşıyor. Şekillendirdiği maddenin ahengini seyrediyoruz. Sadri Ertem (1938)**
9. **Ona ancak «Atatürk le Parfait» denilebilirdi. Bunu biz: «Kemal Atatürk» ismiyle ifâde ediyoruz. Bu ismi anarken bu manâyı hiçbir zaman unutmıyalım. Hasan Âli Yücel (1938)**

10. Her imrenilen faziletin timsâli, her yüksekte tutulan idealin kahramanı, karanlığa düşmüş ümitlerin meşalesi, medenî insanlığın her millet için örneği olmak... Necmettin Sadak (1938)

11. Ne mi kaybettik?..
Hayır, yalnız biz ne kaybettik diye düşünmiyelim..
Dünya ne kaybetti?.. Yusuf Ziya Ortaç (1938)

12. Teşkilâtı esasiyemizde ve bu gün hizmet başında, irfân muhitinde ve geniş halk içinde bulunan bütün vatandaşların vicdânlarında yerleşmiş olan lâik, milliyetçi, halkçı, inkılâpçı, devletçi cumhuriyet bize bütün evsâfile Atatürk'ün en kıymetli emânetidir. İsmet İnönü (1938)

13. Atatürk bütün irâdesinin kaynağını ancak Türk milletinin yaratıcı ve sonu olmıyan ruhunda bulmuştur. Şimdiye kadar böyle olduğu gibi, şimdiden sonra da böyle olacaktır. Millet yine o millet, kaynak yine o kaynaktır. İlmî kuvvetler gerçi yanılmazlar, fakat mânevî kudretler de tükenmezler...
İ. Hakkı Baltacıoğlu (1938)

14. Danyal'in yalın ayak ateş çiğneyişi bir masaldır. Yalın yalın alev içinden geçen ilk insanlar bizleriz. Ne usta demirci imişsin ki Mustafa Kemal... Bizi tam tavında bir çelik yapıp bıraktın elinden...
Nizamettin Nazif (1938)

15. Kuvvetine dayanan insan, irâdesine dayanan insan, başladığı işi başarmak azmini gösteren insan, tarihini bilen millet, dilini bilen millet, Atatürk'ün büyük dersidir. Ve ona şükür olsun ki Ege'den Çin denizine kadar bütün bir âlemi yeniden doğuran ölmez Ruh yine Türk sıfatını taşıyor. Atatürk, Asya'nın Renaissance'dır.
Orhan Burian (1938)

16. Atatürk, senin ebedî cevherin anavatan topraklarına karıştıktan sonra bu topraklar bizim için daha aziz, daha mübârek oldu. Onun için kâfire çiğnetmiyeceğiz. Onun içinden, senin ruhunu tükenmez bir kaynak suyu halinde terennüm ederek aktığı bahçeleri çıkaracağız.
Yakup Kadri (1946)

17. Atatürk inkılâplarda döğüşerek muzaffer olmadı, döğüşecekte döğüşme takatini bırakmadığı için. Asırlarca nahâk yere o kadar kan akıtan millet... Atatürk'e yaptığı inkılâplarda milletin aziz kanını esirgediği için de ebediyen minnettarız.
İsmail Habib Sevük (1939)

18. Zamanı beklemek, fırsatı kaçırmamak: İşte ihtilâlcinin muvaffakiyet tılsımları.
Mahmut Esat Bozkurt (1940)

19. Bu kırk yaşındaki genç Meclis Reisi ve Başkumandanın güzel ve manâlı yüzü Meclisin yarı karanlık salonunda daima bir şafak ışığı gibi parlamıştır. Atatürk, tarihte Birinci Büyük Millet Meclisi Reisi olarak efsânevî bir yüzdür.
Samed Ağaoğlu (1944)

20. Hâdiselerin yarattığı bazı büyük isimler vardır ki onları taşıyanların yanında çok defa hayal düşkünlüğü duyulur. Fakat hâdiselerin, devirlerin ve devrilenlerin yaratıcısı olan Atatürk'ün huzurunda insan ruhunu en az tanıyanlar bile eşini dünyada duymadıkları bir gönül kuvveti kazanırlar.
İbrahim Alâattin Gövsa (1928)

21. Biz millet olarak Atatürk inkılâbına bağlı kaldığımız nisbette ilerliyebilir, dünya topluluğu içinde kendimize düşen en şerefli vazifeyi yerine getirebiliriz. Vedat Günyol (1948)

22. Türk milleti bir yeni uygarlık, kendi uygarlığını yaratabilmeli. Ancak o zaman bir bütün olarak, bir varlık olarak ayakta kalabilecektir. Fikir - Atatürk'e, sembol - Mustafa Kemal'e lâyık olmağa çalışalım. Selâhattin Batu (1954)

23. Atatürk'ün eseri çok sağlamdır, Türk ulusunun gerçek ihtiyaçlarını tam olarak karşılamaktadır.
Hikmet Bayur (1955)

24. Millet işlerinin umumî menfaati lehine muntazam, dürüst, verimli yürüyebilmesi için her vatandaşa terettüp eden vazifelerin hepimiz tarafından ciddiyet ve metanet ile ifâ edilmesi lâzımdır. Ancak bu vazife yerine getirildiği takdirdedir ki, Atatürk inkılâbı her zaman canlı bir halde yaşar. Aksi takdirde inkılâp el çobukluğu ile rafa konur ve Atatürk mucizesi bir masal olur.
Hüseyin Cahit Yalçın (1956)

25. Devrimin yürüyüşünde, gençliğin şerefli bir payı vardır. Atatürk'ün cumhuriyeti onlara emânet etmede ne kadar haklı olduğunu her geçen gün isbat etmiyor mu? Suut Kemal Yetkin (1957)

26. Sen, meydanlara bahar ferahlığı yayan, sen, nesillerin başları üstünde çağlıyan çınar, sen, yaşlı tarih gibi sağ kalacaksın sanabilmiştik... Bu dünyaya sen lâzımdın!... Ruşen Eşref (1957)

27. Atatürk'ü dinliyorum... Erzurum Kongresinde o konuşuyor, Anıt-Kabir'de o düşünüyor. Hakikate ve gerçeğe giden yollar onda birleşiyor. Onda tamamlanıyoruz. Ona sırtını çeviren düşünce bizden değil... Cahit Tanyol (1960)

28. 1960 Türkiyesinde Atatürk devrimlerine bağlılıkla demokrasiye bağlılık aynı yüreklerde çarpmaktadır. Bülent Ecevit (1960)

29. Atatürk'ün hemen bütün söylevleri, demeçleri, konuşmaları bu erdem anlayışı ile doludur. Asıl uğraşmak zorunda bulunduğumuz şey yüksek erdemde dünya birinciliğini tutmaktır.
Orhan Hançerlioğlu (1960)

30. Ata'nın aziz hatırası önünde saygı ile eğiliyor ve diyoruz ki: Devrimin hedefini kavramış olduğunu ispat eden Türk milleti, eserini daima muhafazaya muktedir olacaktır. İsmet Giritli (1961)

31. Türk ulusunun iyiye, uygarlığa, aydınlığa olan bağlılığını da herkesten iyi görmüş, umudunu hiç yitirmemiş, ona güvenmiş. Ve bu yüzden kurduğu düzeni, devrimleri gençliğe emanet etmiş.
Muhtar Körükçü (1962)

Yukarıda 31 kişiden derlenmiş çeşitli görüş ve düşüncelere göz gezdirince beliren ortak özelliğin **«statik ve kapalı Atatürkçülük»** noktasında birleştikleri açıkça görülüyor. Atatürk burada bir kurtarıcı, üstün ve büyük bir adam, bir millî önder olarak eserini bitirmiş bir dâhî, korunması gereken bir devlet ve teşkilâtını bize emânet eden kişi, tükenmze bir kaynak, eserleri savunulacak bir önder olarak tasvir edilmektedir. Bütün bu görüşlerin ayrı ayrı değer taşıdıklarına, onun bir yanını niteledikleri şüphe yok. Burada belirtmek istediğimiz de bunların hep eksik, tek yönlü, hepsinden önemlisi **«tükenmiş ve kapanmış»** bir işin tanımlanması yolunda oluşlarıdır.

Yeni Atatürkçülüğe yöneliş devresi

27 Mayıs hareketinden sonra Atatürk üzerindeki düşüncelerin yeni bir yön kazandığı, şimdiye kadar tanımlandığı anlamda **«statik Atatürkçülük»ün**

yetmezliği tartışılmağa başlandı. Gerçi ondan önce de bu anlamda bazı kıpırdanışlar vardı. Ama 1946 dan sonraki gelişmelerde «Hürriyet ve demokrasi» ülküsünün Atatürkçülüğün yerini alarak, eski ülkünün hızını kestiği, «Atatürkçülüğü töreleştirmeğe» doğru götürdüğü görülüyordu. Bu gün bile bu düşünceyi sürdürenlere rastlanıyor. Atatürk'ün Türkiye ve dünya ölçüsündeki değeri belirtiliyor. Yeni Türkiye'nin onun elile kurulan yapısını ara sıra ufak tefek onarımlardan geçirilerek konunması, devrimlerinin ulaşabildiği yerlerdeki sonuçlarının aşırı saldırılar karşısında korunulması düşünülüyor. Yüzeyde, gittikçe kalabalıklaşan halk çoğunluğunun gerisinde kalmış devrimci ve Atatürkçü hamle gücünün politik nedenlerle sınırlanmasına, taşkın hareketlerin düzenli bir kanala alınmasına gayret ediliyor. Atatürk'ün ortaya koyduğu eserler ve ilkelerden «kurulu düzen»in yeterliği sonucunu çıkaranların aradığının bir «sükûn ve refah içinde yaşama güvenliği» olduğu açıkça görülüyor. «Koca bir âlemi avucunun içinde sıkıverip» de «ateş üzerinde yürüyen Danyal» örneği bir destan kişisi hâline gelen Atatürk'ün gittikçe gerçek kişiliğini evliyâ lejandlarile bezenmesi, yurt gerçeklerinden ve gelişen Türkiye'nin bu günkü meselelerinden koparılarak «ulaşılmaz yüce üstün» katlara doğru uzaklaştırılması, bu gün artık göze batan kuşkulara salan bir hareket hâlinde karşımıza dikiliyor. Kişilerin bu soy kutsallaştırılmasının onu dondurmak, günlük hayattan uzaklaştırmak, hareketlerin evrimindeki yön verici ve iteleyici gücünden yoksun bırakmak anlamına da gelebiliyor. Bu gün artık «töreleştirilmiş Atatürk»ün, ölüm yıldönümlerinde anılmasile sınırlanması yerine, onun yaşayışımıza ilkeleriyle karışmasını, «Yeni Atatürkçülük» ilkelerinin geliştirilmesini istiyenler gün geçtikçe kendilerini belli ediyorlar. Bundan sonraki bölümde bu konudaki yeni düşüncelerin bir derlemesi yapılacaktır.

1. **Bizim için de bu gün, her gün olduğundan da büyük olan dâva Atatürk değil, o fânî idi, öldü, fakat Atatürkçülüktür. Bu bakımdan son yıllardaki sefil ve aşağı politikacılık Türk şanına ve şerefine büyük lekeler sürmüştür. Yeni nesillerin vazifesi Türklüğü bu lekelenmeden kurtarmak ve Atatürkçülüğe yeniden eski heyecanını ve hızını vermektir.**
Falih Rıfkı Atay (1958)

2. **Cenk destanları gibi sulh muahedelerinin de yazısı solup silinebilir. Fakat dünyada vicdân ve fikir hürriyetini söndürebilecek bir kuvvet mevcut değildir. Atatürk, herşeyden önce buna inanan ve bu aydınlığın ışığını cihanın en kuytu, en loş köşelerine yayan adamdır. «Biz, Kemal Paşanın izinde yürüyoruz» diyen milletler, onun asıl bu tarafını anladıkları gündür ki, tam manâsiyle kurtuluş yolunu bulacaklardır. Lâkin onlara bunu kim anlatacak? Bu büyük, tarihî misyon Atatürk'ün eserini emânet ettiği aydın Türk gençlerinden başka kime düşer?**
Kemalizm kendi tefsirini bekliyor.
Yakup Kadri Karaosmanoğlu (1954)

3. **Devrim, tarihsel gelişmesi sırasında nasıl bir yol güdecek? Başka bir deyişle, toplum düzenini bir yerde «asri ve medeni» koşullara göre ayarladıktan sonra kemikleşip katılacak mı? Hayır! Mustafa Kemal, toplumsal gelişmeyi bilimsel gelişmeye bağlamış. Her toplumun - pek tabiî olarak - her devrimin bilimsel gelişmelerin getirdiği yenilikleri izlemesi ve uygulaması gereğine inanmıştır. Buradan itibaren Atatürk'ün devrim anlayışına bir de devamlılık özelliğini ekliyebiliriz. Gerçekten onun devrim tutumu esnek, dialektik olduğu kadar, dinamik ve süreklidir**
Attilâ İlhan (959)

4. **Batı kültürünü ve hümanist düşünce tarzını topluma mâl etmiyen bir hareketin batı diyarının tekniğini ve topluma yerleştirmek imkânı yoktur. Çünkü batıda bu müesseselerin yer alışı uzun bir kültür ve fikir gelişiminin neticesidir. Bu fikri ve metodik gelişim Türk ulusunda gerçekleşmediği gibi, reform kabul etmiyen şeriatçı yobaz da bu gelişimin meleketimizde yer etmesini önlemiştir. Bu şekilde hazırlıklı bir kültürel ortam kurulamadığı içindir ki, toplum, alışılmışın dışındaki değişmeleri benimsiyememiştir. Bu tereddütler içinde Osmanlı devleti yok olmuştur. Bu karanlık devirde bütün aydınların sorduğu sual, bu memleket nasıl kurtulur sualidir. Aydınlık Türkiye'nin kurucuları bu suale kesin olarak şu cevabı vermişler-dir: Devrimle batıya yöneliş.**
Çetin Özek (1960)

5. **«İstihsal ve imalâtı artırıcı unsurlar yetiştirmek Türk eğitiminin temel ödevi olmalıdır.» diyen Atatürk, bunun metodunun da «iş içinde eğitim kazandırmak» olduğunu belirtiyordu. Şimdi Atatürk'ün, 38 yıl önce ortaya attığı fikirleri uygulamanın neresindeyiz? Her safhasında olduğu gibi Atatürk devrimlerinin bu en önemlisinde de korkunç tâvizler vere vere ricat etmekteyiz. «Bütün köylüleri okutursak koyunları, keçileri kim güdecek, pamukları kim toplıyacak?» diyebilen politikacılar, yığınları aldatabilmektedirler. İş ve toplum kalkınması, köy eğitimi kelimelerini kullananların takbih edildikleri bir karanlık devredeyiz. Ve en tuhafı, Atatürk için 10 kasımlarda en çok bağırarak nutuk çekenleri de bu karanlık devreyi yaratan eğitim sorumlulları arasında görüyoruz.**
Şükrü Koç (1961)

6. **Kuvayi Milliyenin ruhu işte buydu ve doğrudan doğruya hakçılığa, emperyalizm düşmanlığına çalışanların hak ve hukukuna dayanıyordu. O devirde hakimiyeti Milliye gazetesinin başyazıları ile bütün Anadolu gazeteleri bu fikirleri halk kütlelerine yayılıyorlardı. Zamanla bu ruh söndürüldü. Ve halkın ferdî menfaatler uğruna istismârı nihayet Türkiye'yi bu günkü duruma getirdi. Atatürk prensiplerine ihanet edildiği ölçüde Türkiye çıkmazlara girdi.**
Çetin Altan (1961)

7. **Çünkü Atatürk'ün «İnkılâbın hedefini kavramış olanlar daima onu muhafazaya muktedir olacaklardır.» deyişi, gelişigüzel söylenilmiş bir deyiş değildir. Çağımızın koşulları bizi «inkılâbın hedefine» sürükleyecektir. Gerici istese de, istemese de... Öte yandan, bu ülkede yeterince «o hedefi» kavramış olan Atatürkçüler vardır. Çağımızın, insanları ileriye yönelten koşulları, Atatürkçülerin en büyük yardımcılarıdır. Gericiler, yalnız Atatürkçüleri değil, o koşulları da yenmek zorundadırlar ki, bu da onların altından kalkamıyacakları bir durumun varlığını apaçık ortaya koyar. Atatürk'ü bir daha andığımız şu günlerde en önemli görünüş de bu olsa gerek.**
Memduh Balaban (1962)

8. **İnkılâplar yalnız başlar. Ama inkılâbın bitişi diye birşey yoktur. Zaten inkılâbı, ihtilâlden ayıran da budur. Başlamak ve bitmemek, gerek tabiatte, gerek cemiyette, inkılâbın tekâmül ile benzer olan, müşterek kanunudur. Atatürk inkılâpları da baş-**

ladı. Katastroflarını, sıçramalarını yaptı. Bazı tezler çözüldü. Antitezler çarpıştı ve bazı sentezlere varıldı. Ama bu sentezler de elbette ki yeni antitezler getirdi. Böyle devam edecektir. Atatürk inkılâplarının kütleleri, müdaheleler, cebir ve zorlarla geliştiren, çoğunluğun iradesini azınlığın iradesine bağlıyan başdöndürücü akışı elbette ki bitmiştir. Şimdi tekâmülcü bir gelişmenin içindeyiz.
(Şevket Süreyya (1962)

9. Atatürk'ün hayatında karşılaştığı en çetin engel batılı anlamda ileri aydın kıtlığı, kafa ve ruh fukaralığı, yeni inkilâpçı kadronun yetersizliği oldu.
Vedat Nedim Tör (1962)

10. Hazin olan şudur ki, hedefler ihmal edilmiş, hesaplaşma ise sürekli ve verimsiz bir kavga konusu hâline getirilmiştir. Ve politikada taviz konusu olan ilkeler, esasen bir oluşa çevrilmesi imkânsız bu kavramlardı. Zaten ölümünden sonra bütün ilkeler dinamik yürüyüşünü tamamile kaybederek, birer etiket ve afiş hâline getirilmiş, toplumda yürüyüşü durduran bir takım kutuplaşmalara sebep olmuştur. İleri - geri çatışması bunun en tipik örneğidir. Özü «oluş»a yönelmiş ilkeler ise unutturulmuştur. Atatürk'e dönmek, bu ilkeleri yeniden değerlendirmektir. Atatürk ilkeleri, Atatürk'ün içinde kımıldıyamıyacağı bir kabuk hâline gelmiştir. Bu kabuk yırtıldığı zaman, onun gerçekçi yüzü gün ışığına kavuşur. Daha doğrusu Atatürk'ü yeniden keşfederiz. Bunun ilk şartı, onu övgü ve kasidelerden, bu şark usulü savunçlardan kurtarmak ve onun düşüncenin konusu haline getirmektir.
Cahit Tanyol (1962)

11. İçinde bulunduğumuz bazı sınaileşme ve plânlı ekonomik gelişme döneminde, Atatürk'ün sosyal ülküsünü Atatürk'ün izinden giderek gerçekleştirebilmek için, Atatürk kadar açık hür düşünceli olabilmek, değişen şartlar karşısında, ülkümüzün hedeflerinden ayrılmaksızın değişik tedbirler alabilmeğe Atatürk kadar hazır bulunabilmek gerektir.
Bülent Ecevit (1962)

12. Fakat Türk toplumunu, devrimlerin temelinde ve ruhunda mündemiç «tevzii adalet», yani sosyal muhteva ile doldurarak geliştirme zarureti, bilhassa devam etmektedir. Şimdi artık, 1919 ihtilâlcilerini - bu sosyal muhteva konusunda, dengenin ve tenasübün bozulması tereddüdü ile - aşmamak, bütün yapılmış reformlar dengesini ve tenasübünü tüm bozacak bir atalet hâline düşmek olur. Ve Atatürk'ü, tüm tehlikeye sokar.
Bahri Savcı (1963)

13. Atatürk bir anı değil, bizim en yüce bir gerçeğimizdi. Zati her gün biraz daha gerçekleşiyor, kendini her gün biraz daha kuruyor. Bir düşünce, bir fikir, bir imandı Atatürk, durmadan onun için yaratıyor... Toprağımızı besliyor, doğan kuşakları yetiştiriyor.
Selâhattin Batu (1963)

14. Atatürk, varlığında gelişme, gelecek, oluş taşıyan insandır. Yaptıkları ile biten insan değildir o, yapacakları ile başlayan insandır. Türkiye'de hergün gelen kuşaklar, onu çözecekler ve yeniden başlatacaklardır.
Ceyhun Atuf Kansu (1963)

15. Atatürkçülüğün genel anlamı: İleriye doğru doğru gitmek, batılı çağdaş düzeyin altına düşmemektir. Atatürkçülük: «bilim»i hayatta tek mürşit sayar, düşünce özgürlüğüne saygı besler. Bugünün, yarının Atatürkçülüğü budur. Yarının Atatürkçüleri elbette bu günün Atatürkçülerinden daha ileri olacaklardır. Nasıl bu günün Atatürkçüleri dünkülerden daha ileridirler.
Sami Özerdim (1963)

16. «Atatürkle birlikte bu toplum çağdaş bir ülke olmanın koşullarına kavuşturulmuş bulunsaydı, sonuç böyle mi olurdu? Demek Atatürkçülük yüzeyde kalmıştır, toplumu kıpırdatmamış, kımıldatmamıştır.» deniliyor. Oysa Atatürk, kafalarda o büyük temizliği yapmasaydı, biz onu eleştirmek gücünü bile duyamazdık. O bizi bütün ortaçağ baskılarından kurtarmak için gerekli bütün araçları getirmiştir, onları kullanmak, kullanabilmek bize düşer.
Melih Cevdet Anday (1962)

17. Atatürk'ün iktisat düşüncesinin, ulusçu, halkçı, devrimci ve garpçı ilkelerin ışığında ele alınması ve bu ilkelerin yardımı ile yorumlanması gerekmektedir.
İhsan Akay (1963)

18. «Devrimlerimiz bölünmez bir bütündür» der dururuz ya, çoğu zaman düşünmeden söyleriz bunu. Bildiğimizi yapmıya, alışkanlıklarımızı, gününü çoktan doldurmuş kötü geleneklerimizi sürdürmeğe devam ederiz. Batının düşünce zenginliği, dil zenginliği, bilim zenginliği hiç dikkatimizi çekmezde en geçici, en çabuk eskiyen yanı: Tekniği kamaştırır gözlerimizi. Oysa bu teknik, yüzyıllar boyunca oluşmuş büyük bir bütünün küçücük, önemsiz bir parçasıdır. Bizim devrimlerimizin bütünlüğü de bu büyük bütünün bütünlüğüdür.
Tahsin Yücel (1963)

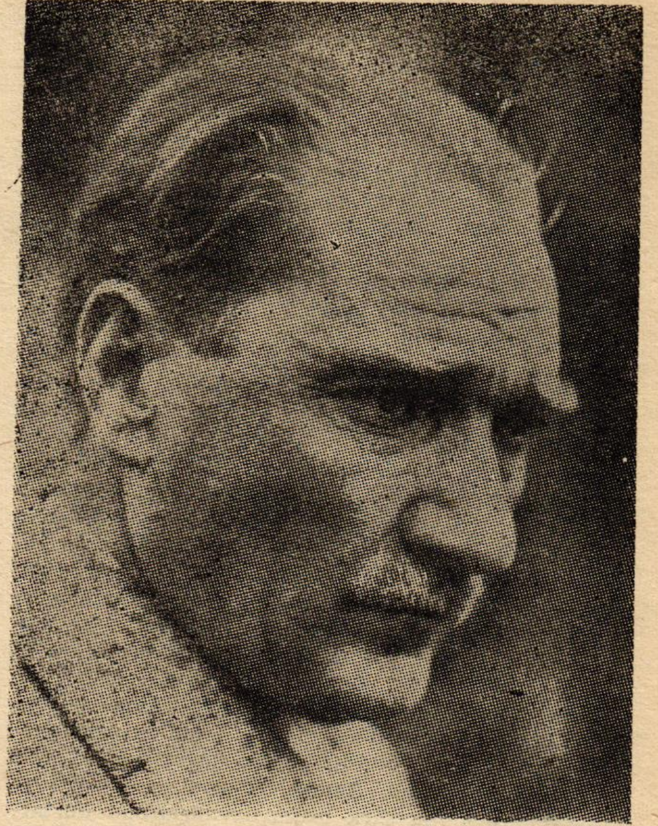
19. Atatürk izindeki bütün çalışmalar, Türk nüfusunu böylece bütün toplumsal ve kültürel yönleriyle tam ölçüsünde milletleştirmek amacındadır. Bunun hepsine birden Atatürkçülük denmektedir.
Rauf İnan (1963)

20. İşte Atatürkçülğün ne olduğunu açıklamak için lâikleşme ilkesi üzerinde durmanın ve bütün devrimlerin temeli olarak onu kabul etmenin gerekçesi budur. Bu konuyu bütün ayrıntıları ile işlemek için böyle beş on sayfa değil, bütün bir kitap gerekir.
Yaşar Nabi Nayır (1963)

Yukarıya alınan örnekler çoğaltılabilir, birinci gruptaki örneklerin sayısını kat kat aşabilirdi. Buraya derlenen örneklerin bu kadarının bile eski Atatürkçülerin düşünce sınırlarını, Atatürk'ü anlayışlarını nasıl kesin ölçüde aştıkları açıkça görülmektedir. Gerçi Atatürkçü anlayışın, yukarıda da belirtildiği gibi, eski kuşaktan gelen öncüleri vardır. «Yeni bir Atatürkçülük» anlayışının gerekli olduğuna 27 Mayıs'tan önceleri de değinilmiştir. Derlemenin başında bir kaç kişinin bu alandaki öncülüklerini gösteren örneklere de yer verilmiştir. Ama «Yeni Atatürkçülük»ün hızlanışının 27 Mayıs'tan sonra birdenbire güçlendiği de, tarihlerin sıralanışından, genç kuşaktan gelen yeni adların bolluğundan anlaşılmaktadır. Bu düşüncelere göz gezdirince «Yeni Atatürkçülük» hareketinin ilkelerinin iyice belirerek ortaya çıktığını görüyoruz. Bu düşünceler, bilime dayanışları, yurd gerçeklerini tanıyışları, devrimci ve ülkücü, atılgan cesâretleri ile de eski düşüncelerden iyice ayrılıyor. Dinde olsun, toplumda olsun öncü liderlerin çoğunun getirdikleri rejimi ve hareketi düzenli bir sistem hâline getirmeden göçtükleri çok görülmüştür. Dinde mezheplerin doğuşu, ayrılıkların ortaya çıkışı üzerine müçtehit imamlar, ihtilâl ve devrim kargaşalıklarından sonra büyük düzenleyiciler, önderlerin temel ilkelerine dayanarak eserlerini ileri götürmek için, yorumlayıcı çalışmalara girişmiş-

(25. Sayfada)

Atatürk'ten Düşünceler ve İlkeler

ATATÜRK

Yolunda yürüyen bir yolcunun yalnız ufku görmesi kâfi değildir. Muhakkak ufkun ötesini de görmesi ve bilmesi lâzımdır. (1930)

«En büyük eseriniz hangisidir?» sualine cevap:
Benim yaptığım işler biri diğerine bağlı ve lüzumlu olan şeylerdir. Fakat bana yaptıklarımdan değil, yapacaklarımdan bahsediniz.
Tasavvurlarımı tatbik edebilmek için hazırlıklara devam ediyorum. Fikir hazırlıkları seferberlikte davul zurna ile asker toplamağa benzemez. Bu işte çok mütevazi, uysal, fakat muhatabına samimiyet telkin ederek, sabırla çalışmak lâzımdır. (1929)

Her an tarihe karşı, cihana karşı hareketimizin hesabını verebilecek bir vaziyette bulunmak lâzımdır. (1930)

Beni görmek demek behemhal yüzümü görmek değildir. Benim fikirlerimi, benim duygularımı anlıyorsanız ve hissediyorsanız bu kâfidir. (1929)

Türk inkılâbı nedir? Bu inkılâp, kelimenin vehleten imâ ettiği ihtilâl manasından başka, ondan daha vâsi bir tahavvülü ifade etmektedir. Bu günkü devletimizin şekli, asırlardanberi

gelen eski şekilleri bertaraf eden en mütekâmil tarz olmuştur. (1925)

Yaptığımız ve yapmakta olduğumuz inkılâpların gayesi, Türkiye Cumhuriyeti halkını tamamen asri ve bütün mâna ve eşkâliyle medenî bir heyeti içtimaiye haline isal etmektir. İnkilâbatımızın umde-i asliyesi budur. Bu hakikati kabul edemiyen zihniyetleri târumar etmek zarurîdir. Şimdiye kadar milletin dimağını paslandıran uyuşturan bu zihniyette bulunanlar olmuştur. Herhalde zihniyetlerde mevcut hurafeler kâmilen tardolunacaktır. Onlar çıkarılmadıkça dimağa hakikat nurları infaz etmek imkânsızdır. (1927)

Millî Mücâdeleye beraber başlıyan yolculardan bazıları, millî hayatın bu günkü cumhuriyete ve cumhuriyet kanunlarına kadar gelen tekâmüllerinde kendi fikir ve ruhlarının ihatası hududu bittikçe bana mukavemet ve muhalefete geçmişlerdir. (1927)

Gözlerimizi kapayıp mücerret yaşadığımızı farzedemeyiz. Memleketimizi bir çenber içine alıp cihan ile alâkasız yaşıyamayız... Bilâkis müterakki, mütemeddin bir millet olarak medeniyet sahasının üzerinde yaşıyacağız. Bu hayat ancak ilim ve fen ile olur. İlim ve fen nerede ise oradan alacağız ve her ferdi milletin kafasına koyacağız. İlim ve fen için kayıt ve şart yoktur.

Hiçbir mantıkî delile istinat etmiyen bir takım an'anelerin, akidelerin muhafazasında israr eden milletlerin terakkisi çok güç olur, belki de hiç olmaz. Terakkide kuyut ve şurutu aşamıyan milletler hayatı makûl ve amelî müşahede edemez. Hayat felsefesini vasi gören milletlerin tahtı hakimiyet ve esaretine girmeye mahkûmdurlar. (1922)

Memleket behemhal asri, medenî ve müteceddit olacaktır. Bizim için bu, hayat dâvasıdır. Bütün fedâkârlığımızın semere vermesi buna mütevakkıftır. Türkiye, ya yeni fikirle mücehhez, namuslu bir idare olacaktır veyahut olamıyacaktır.

İcraatımızda hiçbir zaman engeller halktan, bu kesif tabakadan gelmiyecektir. Halk müreffeh, musrakil, zengin olmak istiyor. Komşularının refahını gördüğü halde fakir olmak pek ağırdır. İrticâkâr fikirler perverde edenler, muayyen bir sınıfa istinat edebileceklerini zannediyorlar. Bu katiyen bir vehimdir, bir zandır. Terakki yolumuzun önüne dikilmek istiyenleri ezip geçeceğiz. Teceddüt vâdisinde duracak değiliz. Dünya müthiş bir cereyanla ilerliyor. Biz bu ahengin haricinde kalabilir miyiz? (1923)

Türklerin asırlardanberi takibettiği hareket devamlı bir istikamet muhafaza etti. Biz daima şarktan garbe yürüdük. (1924)

Bu güne kadar istihsal eylediğimiz muvaffakiyat, bize ancak terakki ve medeniyete doğru bir yol açmıştır. Yoksa terakki ve medeniyete henüz isâl etmiş değildir. Bize bu ahfâdımıza düşen vazife bu yol üzerinde tereddütsüz ilerlemektir. (1923)

Terbiye ve tedriste tatbik edilecek usul, malûmatı insan için fazla bir süs, bir vastai tahakküm, yahut medenî bir zevkten ziyade maddî hayatta muvaffak olmayı temin eden ameli ve kabili istimal bir cihaz haline getirmektir. (1923)

«Devlet Kitabı» adı altında, meccani olarak neşredilecek ameli ve basit ifadeli eserlerle halkımıza hayatın gerçeklerini öğretmek, çok faydalı bir usul olarak şayanı tavsiyedir. (1923)

Amerikalı Kadın Gazeteci Gladis Baker'le

Atatürk'ün konuşması

Ankara, 20 (A.A.) — 1935

— Harp çıktığı takdirde Amerika, bîtaraflık siyasetini muhafaza edebilir mi?

«— İmkânı yok, eğer harp çıkarsa, Amerika'nın milletler camiasında işgal ettiği yüksek mevki herhalde müteessir olacaktır. Coğrafî vaziyetleri ne olursa olsun milletler birbirine bir çok rabıtalarla bağlıdırlar.

Bundan başka, Amerika büyük ve kuvvetli, ve dünyanın her yerinde alâkası olan bir devlet olduğundan kendisinin siyaset ve iktisadiyat cihetinden ikinci derecede bir mevkie düşmesine aslâ müsaade edemez.»

— Milletler Cemiyetinin, sulhun muhafazası için müessir bir vasıta olduğunu zannediyor musunuz?

«— Milletler Cemiyeti, henüz kat'î ve müessir bir vasıta olduğunu ispat etmemiştir. Diğer taraftan Milletler Cemiyeti bugün, bütün milletlerin, müşterek gayenin tahakkuku için çalışabilecekleri yegâne teşkilâttır.

Şuna da kaaniim ki eğer devamlı sulh istemiyorsa kütlelerin vaziyetlerini iyileştirecek beynelmilel tedbirler alınmalıdır. İnsanlığın heyet-i umumiyesinin refahı açlık ve tazyikin yerine geçmelidir.

Dünya vatandaşları, haset, açgözlülük ve kinden uzaklaşacak şekilde terbiye edilmelidir.»

— Türkiye'de bolşevikliğin yayılmasından korkuyor musunuz?

«— Türkiye'de bolşeviklik olmıyacaktır. Çünkü Türk hükûmetinin ilk gayesi, halka hürriyet ve saadet vermek, askerlerimize olduğu kadar, sivil halkımıza da iyi bakmaktır.»

— Niye diktatör diye çağrılmaktan hoşlanmıyorsunuz?

Garp cephesinde, büyük taarruzdan önce Mustafa Kemal Paşa

«— Ben diktatör değilim. Benim kuvvetim olduğunu söylüyorlar. Evet bu doğrudur. Benim arzu edip de yapamıyacağım hiçbir şey yoktur. Çünkü ben zoraki ve insafsızca hareket etmek bilmem. Bence diktatör, diğerlerini iradesine râmedendir. Ben kalbleri kırarak değil, kalbleri kazanarak hükmetmek isterim.»

— Mesut musunuz?

«— Evet, çünkü muvaffak oldum.»

(Cumhuriyet'ten : 21 Haziran 1935)

ATATÜRK'ÜN ANTONESKU'YLA KONUŞMASI

Atatürk 17 Mart 1937 de, Ankara Palas salonlarında, Rumanya Dışişleri Bakanı Antonesku ile yaptığı bir sohbette, kendi hayat felsefesini ve ayrıca şeflerin nasıl olması gerektiği hakkındaki düşüncelerini aşağıdaki şekilde anlatmıştır:

Milletler gam ve keder bilmemelidir. Şeflerin vazifesi, hayatı neşe ve şevkle karşılamak hususunda milletlerine yol göstermektir.

Vaktiyle kitaplar karıştırdım. Hayat hakkında filozofların dediklerini anlamak istedim. Bir kısmı herşeyi kara görüyordu. «Mademki hiçiz ve sıfıra varacağız dünyadaki muvakkat ömür esnasında neşe ve saadete yer bulunmaz» diyorlardı. Başka kitaplar okudum, bunları daha akıllı adamlar yazmışlardı. Diyorlardı ki: «Mademki sonu nasıl olsa sıfırdır, bari yaşadığımız müddetçe şen ve şâtır olalım.»

Ben kendi karakterim itibariyle ikinci hayat telâkkisini tercih ediyordum, fakat şu kayıtlar içinde:

Bütün insanlığın varlığını kendi şahıslarında gören adamlar bedbahttırlar. Besbelli ki o adam ferd sıfatiyle mahvolacaktır. Her hangi bir şahsın, yaşadıkça memnun ve mesut olması için lâzım gelen şey, kendisi için değil, kendisinden sonra gelecekler için çalışmaktır. Makûl bir adam, ancak bu suretle hareket edebilir. Hayatta tam zevk ve saadet, ancak gelecek nesillerin şerefi, varlığı, saadeti için çalışmakta bulunabilir.

Bir insan böyle hareket ederken «benden sonra gelecekler acaba böyle bir ruhla çalıştığımı farkedecekler mi?» diye bile düşünmemelidir. Hattâ en mesut olanlar, hizmetlerinin bütün nesillerce meçhul kalmasını tercih edecek karakterde bulunanlardır.

Herkesin kendine göre bir zevki var. Kimi bahçe ile meşgul olmak, güzel çiçekler yetiştirmek ister. Bazı insanlar da adam yetiştirmekten hoşlanır.

Bahçesinde çiçek yetiştiren adam bir şey bekler mi? Adam yetiştiren adam da çiçek yetiştirendeki hislerle hareket edebilmelidir. Ancak bu tarzda düşünen ve çalışan adamlardır ki memleketlerine ve milletlerine ve bunların istikbaline faydalı olabilirler.

Bir adam ki memleketin ve milletin saadetini düşünür, o adamın kıymeti birinci derecededir. Esas kıymeti kendine veren ve mensup olduğu millet ve memleketi ancak şahsiyeti ile kaim gören adamlar, milletlerinin saadetine hizmet etmiş sayılmaz. Ancak kendilerinden sonrakileri düşünebilenler, millerlerini yaşamak ve ilerlemek imkânlarına nail ederler. Kendi gidince terakki ve hareket durur zannetmek bir gaflettir.

Şimdiye kadar bahsettiğim noktalar ayrı ayrı cemiyetlere aittir. Fakat bugün bütün dünya milletleri aşağı yukarı akraba olmuşlardır ve olmakla meşguldürler. Bu itibarla insan mensup olduğu milletin varlığını ve saadetini düşündüğü kadar bütün cihan milletlerinin huzur ve refahını düşünmeli ve kendi milletinin saadetine ne kadar kıymet veriyorsa bütün dünya milletlerinin saadetine hâdim olmağa elinden geldiği kadar çalışmalıdır.

Bütün akıllı adamlar takdir ederler ki bu vadide çalışmakla hiçbir şey kaybedilmez. Çünkü dünya milletlerinin sadetine çalışmak, diğer bir yolda kendi huzur ve saadetini temine çalışmak demektir. Dünyada ve dünya milletleri arasında sükûn ve iyi geçim olmazsa,

bir millet kendisi için ne yaparsa yapsın huzurdan mahrumdur. Onun için ben sevdiklerime şunu tavsiye ederim:

Milletleri sevk ve idare eden adamlar, tabiî evvelâ kendi milletinin mevcudiyet ve saadetinin âmili olmak isterler. Fakat aynı zamanda bütün milletler için aynı şeyi istemek lâzımdır.

Bütün dünya hâdiseleri bize bunu açıktan açığa isbat eder. En uzakta zannettiğimiz bir hâdisenin bize bir gün temas etmiyeceğini bilemeyiz.

Bunun için beşeriyetin hepsini bir vücut ve bir milleti bunun bir uzvu addetmek icabeder. Bir vücudun parmağının ucundaki acıdan diğer bütün âza müteessir olur.

İşte bu sükûnet içinde bütün dünyayı mütalaâ etmek fırsatı bizdedir. Dünyanın filân yerinde bir rahatsızlık varsa bana ne dememeliyiz. Böyle bir rahatsızlık varsa tıpkı kendi aramızda olmuş gibi onunla alâkadar olmalıyız. Hâdise ne kadar uzak olursa olsun bu esasdan şaşmamak lâzımdır. İşte bu düşünüş, insanları, milletleri ve hükûmetleri hodbinlikten kurtarır. Hodbinlik şahsî olsun, millî olsun daima fena telâkki edilmelidir.

O halde konuştuklarımızdan şu neticeyi çıkaracağım: Tabiî olarak kendimiz için bütün lâzım gelen şeyleri düşüneceğiz ve icabını yapacağız. Fakat bundan sonra bütün dünya ile alâkadar olacağız.

Kısa bir misal: Ben askerim. Umumî harpte bir ordunun başında idim. Türkiyede diğer ordular ve onların kumandanları vardı. Ben yalnız kendi ordumla değil, öteki ordularla da meşgul oluyordum. Bir gün Erzurum cephesindeki hareketlere ait bir mesele üzerinde durduğum sırada yaverim dedi ki:

— Niçin size ait olmıyan meselelerle de uğraşıyorsunuz?

Cevap verdim:

— Ben bütün orduların vaziyetini iyice bilmezsem kendi ordumu nasıl sevk ve idare edeceğimi tayin edemem.

Bir devlet ve milleti idare vaziyetinde bulunanların daima gözönünde tutmaları lâzım gelen mesele budur.

Bu münasebetle muhterem misafirimize şunu diyeceğim: Ben düşündüklerimi sevdiklerime olduğu gibi söylerim. Aynı zamanda lüzumlu olmıyan bir sırrı kalbimde taşımak iktidarında olmıyan bir adamım. Çünkü ben bir halk adamıyım. Ben düşündüklerimi daima halkın huzurunda söylemeliyim. Yanlışım varsa halk tekzip eder. Fakat şimdiye kadar bu açık konuşmada halkın beni tekzip ettiğini görmedim.»

(Yücel'den, kasım 1939)

Atatürk Gülnihal Vapurunda

İstanbul Teknik Üniversite Talebe Birliği başkanı İlker Durak, profesörler, öğrenciler, protokola dahil davetliler huzurunda yaptığı konuşma ile ilgi çekmiştir. Batılı müsbet bilim yolunda Atatürkçü bir çaba içinde olan Teknik Üniversite gençliğinin duygu ve düşüncelerini yansıtan bu konuşmayı yayınlıyoruz.

ATATÜRKÇÜ GENÇLİK

Arkadaşlarım!

Üniversiteler, milletleri, devletleri yönetecek kadroları hazırlamak olan birinci ödevleri yanında millet hayatında sosyal ve kültürel etkilerde de bulunurlar. Bunların başında demokrasinin temel şartlarından olan düşünce hürriyetinin yuvası, barınağı olmaları gelir. Her

düşüncenin açık, rahat söylenmesi ve tartışılması ile üniversite çevresine hâkim olan fikir akımları yakın gelecekte memlekete hâkim olacak düşünce tarzı olacağı için memleketlerin yarınları üniversite çevrelerinde yönlendirilir. Üniversiteler ana ve temel kararların alındığı geniş idare kurullarıdır. Bu sebeple üniversite çevresi memleketin gerçeklerini ne kadar doğru olarak kavrar ve problemlerine ne kadar doğru çözüm yolları bulursa memleketin geleceği o ölçüde iyi olacaktır. Özellikle az gelişmiş memleketlerde üniversitenin ödev ve sorumlulukları daha büyük ve daha geniştir. Geri kalmış memleketlerin bellibaşlı iki özelliği iktisadî yetersizlik ve kültür seviyesi düşüklüğüdür. Böyle memleketlerin kalkınması ancak sanayileşme ile mümkün olmaktadır. Buradan memleketimizde teknik kadroları yetiştiren öğretim müeseselerinin vazgeçilmez önemi açık olarak ortaya çıkmaktadır. Geri kalmış memleketlerde işlerin iyi gitmemesinin bir sebebi de yetenek sahibi kadrolardan yoksun oluştur.

Cumhuriyet devri ve onu takibeden Atatürk devrimlerinin hedefine ulaşamamasının, gerekli reformların tamamlanamamasının birinci sebebi bütün bu iyi, doğru ve faydalı kararların tatbikatının Osmanlı kadrolarının eline kalması olmuştur. Cumhuriyetten bu yana kırk yıl geçmesine rağmen Türkiye batılı anlamda ilerici, devrimci, gerçekçi bir kadro kuramamıştır. Bu gün idare Osmanlı zihniyetli idarei maslahatçılarla özlenen anlamda ilericilerin karışmasından ibaret kozmopolit kadroların elindedir. İşlerin iyi gitmesini engelliyen bu mahzurun ortadan kalkması, üniversitelerin memleket sorunları hakkında kesin ve gerçekçi görüşlere sahip olması ve bunları çekinmeden yenilemesi ve sırası geldikçe açıkça savunması ile kabil olacaktır.

Üniversite mezunu Türkiye'de sadece mesleğinin ehli bir eleman olmakla kalmamalıdır.

O, içine girdiği, başına geçtiği mekanizmaları Osmanlı metodlarıyla işlemekten kurtaracak, batılı anlayış ve çalışma metodlarını getirecek bir reformcu devrimlerin tatbikçisi olmak zorundadır. Üniversitemiz yeni bir öğrenim yılına başlarken, üniversite öğrencilerinin genel durumuna bir göz atmak yerinde olacaktır.

27 Mayıs 1960 tan bu yana üniversite çevresinde düşüncelerde mühim değişiklikler olmuştur. Öğrenci, memleket meselelerinin kavranmasında daha gerçekçi olmuştur. Memleketin çektiği ızdırapların, 1960 tan önce yıllarca savunucusu olduğu basın hürriyeti, üniversite muhtariyeti, ispat hakkı vs. gibi mefhumların yokluğundan değil, iktisadî imkânsızlık ve muvazenesizliklerden ileri geldiğini kavramıştır.

Öğrenci kendi meselelerinin de derinliklerine inmekte ve muvaffakiyetini engelliyen faktörleri daha iyi kavramaktadır. Üniversite öğrencinin en geniş ve birinci problemi toplumla olan uyuşmazlığıdır. Atatürk devriminden bu yana yıllar geçmiş olmasına rağmen toplumumuz örf ve âdetlerine bağlı muhafazakâr Osmanlı toplumu hüviyetinden sıyrılamamıştır. Üniversiteli Osmanlı toplumunda yeni olmıyan, davranış, düşünüş ve psikolojisi ile bu topluma uymıyan 18 - 20 yaş arasında yeni bir sınıf olmuştur. Toplumun bu sınıfı kendi muhafazakâr geleneklerine uydurmak için yaptığı ağır baskı ve bu baskının yarattığı psikoz öğrencinin kişiliğinin tam ve mükemmel olarak teşekkülünü engellemekte ve o da bu ağır baskıya dayanamıyarak batıl gelgeneklere uyan kurulu düzenin bir sıra adamı olmaktan ileri gidememektedir. Bu ise üniversite tahsilinden beklenen esas gayenin ziyan edilmesinden başka birşey değildir.

Arkadaşlarım

Yeni ders yılının başında olduğumuz şu günlerde hepinizin gayet iyi bildiği bir mecburiyeti hatırlatmak istiyorum. Her üniversite öğrencisinin kendi tahsil dalı yanında yapacağı bir tahsil daha vardır. Bu Atatürkçülük, devrimcilik tahsilidir. Atatürk adının ve Atatürkçülüğün olabildiğine istismar edilmeğe işe geldiği gibi gösterilmeğe çalışıldığı son zamanlarda gerçek Atatürkü ve Atatürkçülüğü anlamak en önemli tahsilimiz olmuştur. 27 Mayısın ve getirdiği Anayasa düzeninin karşısında olanların eski devrin özlemini çekenlerin, o günleri geri getirmek için açık veya gizli çabaları dikkatlerimizden uzak değildir. Devrimci ve ilerici Millî Eğitim Bakanı Sayın İbrahim Öktem'in köy enstitülerinin açılacağı ve hakikaten birer irtica yuvası haline gelmiş İmam - Hatip Okullarının ıslah edileceği yolundaki beyanından sonra malûm çevrelerde kopan vaveylâ geriye dönüş hevesinin açık belirtilerindendir. Ayrıca bakanlık gibi devletin en yüksek kademelerinde ödev almış bir şahsın 27 Mayıstan sonra Yassıadada hüküm giymiş şahıslara olan hususî alâka ve ihtimamını 27 Mayıs ruhu ile bağdaştıramıyor ve üzüntü ile karşılıyoruz. 5 yıllık kalkınma plânının demokratik düzen içinde sosyal adaleti gerçekleştirerek başarıya ulaşması en büyük dileğimizdir.

Yeni ders yılının hepimize sağlık sadeat ve başarı dolu bir yıl olmasını tekrar diler hepinize saygılar sevgiler sunarım.

Atatürk'ün, Marmara Köşkündeki eşyasından bir grup. Bunları Mustafa Çavuş korumuştur.

SAMİ N. ÖZERDİM

Yirmi Beş Yıl Sonra Atatürkçüler

Gerçekten; bugün kimin Atatürkçü, kimin Atatürkçülük rolünda olduğunu araştırmak, bize acı bir sonuç sunacaktır.

Atatürk'ün sözleri ve işleri ortadadır. Bunları okumak, incelemek, Atatürkçülüğün apaçık ortaya çıkmasına yeter; ancak, insanlar öylesine kurnaz ve hattâ iki yüzlü ki, Atatürk'ün sözlerini, fotoğraflarını, işlerini bile kendilerine göre yorumlamaktan, daha Türkçesi bozmaktan çekinmiyorlar.

Atatürk'ün temel ilkesi, Türk devriminin vazgeçilmez ilkesi lâyiklik olduğu gibi duruyor mu? Ne gezer. 1945'ten bu yana yara bere içindedir, her gün bir parça daha tanınmaz hâle gelmketedir. Partiler, lâyikliği yiyip bitirmekle, yobazlara «peşkeş çekmekle» meşguldürler. Ve bu partiler, geçen 10 Kasımlarda olduğu denli bu yılın 10 Kasım'ında, hiç sıkılmadan, Atatürkçü olduklarını bir daha bağıra çağıra duyuracaklardır; Atatürk'ün Anıt - Kabir'inde saygı duruşuna gideceklerdir. Durmadan köylerde kasabalarda, kentlerde din ticareti yapan particiler, o yavan ağızlarıyla: «Atam! Ah Atam! Vah Atam!» diye çığlıkları basacaklardır.

Türk devrimi, lâyiklik ilkesinde açılan gedikler dolayısıyla büyük bir yara almıştır. Lâyık eğitim düzeni kurmakla görevli Millî Eğitim Bakanlığı, İmam - Hatip okulları, Yüksek İslâm Enstitüleri açmakta; başkentten köylere değin, sayısı on binleri bulan mahalle okullarına, Kur'an kurslarına göz yummaktadır. İlâhiyat Fakültesi de bir bilim kuruluşu olmaktan çok, bir din kolu haline gelmiştir. Diyanet İşleri'ni yöneten bakanlığa gelen bakanlar, garip bir korku içinde, gerici partilerin yaygaralarını hep aşağıdan alarak karşılamaktadır (Dinde reform, hoparlörle ezan.. konularında, Diyanet İşleri Başkanlığı ve buna bakan bakanlık hep ürkek bir davranış içinde kalmıştır.)

Partiler ve devletin ilgili organları, böyle bir görünüm içinde, Atatürkçülükten söz açamıyacak durumdadırlar. Atatürk'ün kurduğu (bugün bir muhafazacı parti haline gelmekte olan) partiyi bir yana bırakırsak, öteki partiler Atatürkçü olduklarını öne süremezler; çünkü, din ticareti ile uğraşmaktadırlar; lâyikliği yaralamışlardır; devrimci değildirler, olamazlar; devrimci olmadıklarını belirtmek onların oy politikasıdır aslında... Devletin kimi organları da —başlarında Atatürkçü bakanlar, müsteşarlar bulunsa bile, Atatürkçülükten kaymışlardır. Millî Eğitim Bakanlığı'nın çeşitli örgütlerinde Atatürk ilkelerini çiğniyen, Atatürkçüleri ezen memurlar doludur. Bu bakanlık, 10 Kasım'da birkaç kitap yayınlıyacaktır, sergiler açacak, açtıracaktır. Bu kitapların, bu sergilerin düzenleyicilerini bir yoklayınız, kaç tane Atatürkçü, kaç tane Atatürkçü düşmanı bulacaksınız!

Gazetelerimiz de geçen 10 Ka-

sım'larda, olduğu gibi bu 10 Kasımda da kapkara çıkacaklardır. Belki güzel Atatürk fotoğrafları verecekler, Atatürk için gözyaşı dolu yazılar yayınlıyacaklardır. Ama, 10 Kasım öncesi sayılarında pek çoğunun nasıl din ticareti yaptıklarını görmek için koleksiyonlara bir göz atmak yeter. Kimisi hoparlörlerle ezan yasağını sömürmekte, kimisi de «Yok öyle şey!» diye savunma yapmaktadır. Din tefrikaları eksik değildir; yayın programlarının çoğunda değişmez konusudur bu... Bu tefrikalar halkı aydınlatmaz, büsbütün kafasını karıştırır.

Üniversitelerimizin Atatürk konusunda yazı yazan, inceleme yapan öğretim üyeleri azınlıktadır. Üniversitelerimizin yirmi beş yılda Atatürk ve Türk Devrimi konusunda neler yapmış olduklarını ortaya koymak, ibret verici sonuçlara yol açacaktır.

Okullarımıza gelince; yürekler acısıdır. Atatürkçü öğretmenler, kahredilmektedir, kahrolmaktadırlar Öğrencilerine devrimci konuşmalar yapan, devrimci yayınlar salık veren ülkücü öğretmenler, gerici ve Osmanlı kafası taşıyan müdürler ve başka öğretmenler tarafından en ağır suçlamalarla tedirgin edilmekte, hattâ mesleklerinden uzaklaştırılmaktadırlar. Devrimci, Atatürkçü öğretmen devamlı bir baskı altındadır.

Kütüphanelerimizde sinsi bir yasaklama egemendir. Devrimci memurlara savaş açılmıştır. Geriçiler kütüphanelerimizde karargâh kurmuşlardır; en düşük hilelerle devrimci memurları yerlerinden atmaktadırlar.

Radyoları ise hiç açmıyalım. Ya en bayağı uyutucu müzik, ya da en yavan vaazlar saçmaktadırlar.

Geriye ne kalıyor? Gençlik ve ordu!

Bugün Atatürkçüler, kıyıda bucakta bir sığınak buluyorlarsa gençliğin ve ordunun desteği sayesindedir. Türkiye acı bir gericilik ortamı içindedir. Atatürkçülerin son kaleleri ordu ve gençliktir. Atatürkçüleri karamsarlık sınırında tutan ve umutlarından vazgeçirmiyen güç, ordu ve gençliktir.

10 Kasım 1963'te, gerçek Atatürkçüler, büyük törenleri ibretle seyredecekler, din konuşmaları ve uyutucu alaturka müzik yayınlamakla Atatürkçülüğü yaralıyan —ne yazık ki gençler tarafından yönetilen— rodyalardan ateşli konuşmalar dinliyecekler, gazetelerin kara mürekkeplerinden ahlar vahlar okuyacaklardır.

Atatürkçüler, bu geçici atatürkçülere inanmıyacaklardır. Gerçek Atatürkçülerin organları, özden Atatürkçü organlar bir avuç dergiden, kendilerini sıkı tutabilen bir iki gazeteden ibarettir. 1946'dan bu yana, çeşitli denemeleri değerlendirmesini çok iyi başarmış olan gerçek Atatürkçüler için, 10 Kasım 1963'te özden Atatürkçülüğü arayıp bulabilmek güç olmıyacaktır.

Bu acı yazıyı yazarken; en yaşlısı Kurtuluş Savaşı'nda teğmen olarak savaşmış olan Türk subayına, yine en yaşlısı, Atatürk'ün öldüğü saatlerde doğmuş olan Yürk gençlerine güveniyor, onlara sığınıyoruz.

10 Kasım 1963'te, özden bir Atatürkçü'nün söyliyecekleri bunlardır. Bir de, bir türlü işlenemiyen Atatürkçülüğün artık işlenmesi zamanı geldiğini belirtmektir.

dost

İdare yeri: ***Rüzgârlı S. Ove Han. Da. 4 - ANKARA***
Tel : 11 98 29

Abonesi :
Yıllık 18 TL. — 6 Aylık 10 TL.
Dış ülkeler için bir mislidir.
Öğretmen ve öğrencilere %20 indirme yapılır.

İlân şartları : Santimi 12 lira
Arka kapak 2 renkli 1.500 TL.
» » 1 » 1.250 TL.
İç » 1 » 1.000 TL.
Sürekli olarak 6 sayı verenlere %10, 12 sayı verenlere ise %20 indirim yapılır.

Basıldığı yer:
KARDEŞ MATBAASI - ANKARA

Mustafa Kemal Paşa

(9. sayfadan)

O 11 EYLÛL 1919 da dağılan Sivas Kongresi, Mustafa Kemal Paşayı,«Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti Heyeti Temsiliyesi» üyeliğine bu heyet de Başkanlığa seçti.

Kongre 31 kişiden ibaretti.

O 24 NİSAN 1920 de, Büyük Millet Meclisi, Mustafa Kemal Paşayı Meclis Başkanı seçti.

Oturumda hazır bulunan 120 milletvekilinden 110 kişi Mustafa Kemal Paşaya oy vermişti (1).

Anadolu ihtilâlinin deklare edildiği tarih sayılması gereken Amasya kararlarından on ay sonra, Mustafa Kemal Paşa, Büyük Millet Meclisi Başkanı seçilmek suretiyle, liderliğini kabul ettirmiş oluyordu.

.·.

Millî Mücadelenin liderler kadrosunda, bir tenasüpsüzlük göze çarpmaktadır. Mustafa Kemal Paşa ile ondan sonra gelenler arasında büyük mesafe vardır. En kuvvetlinin birinci lider olması her ne kadar tabiî ise de, diğerleri de az farkla birbirini takip edebilmelidir. Halbuki, onların bir kısmı şefe yük olacak kadar yerlerinin adamı değildi. Bu durum; daha ileri toplumlarda ve daha büyük hareketlerde lider olacak vasıflara sahip bulunan Mustafa Kemal Paşa için hem dezavantaj, hem avantaj sayılabilir. Şu sebeple avantajdır ki, birinci liderlik için, dâvayı tehlikeye düşürebilecek bir çekişmeye imkân vermemiştir. Millî Mücadelenin en büyük yükünü Mustafa Kemal Paşanın tek başına omuzlarında taşıması ve nihayet Türkiyeyi özlediği seviyeye ulaştıracak inkılâp hızının gitgide azalması, liderler kadrosunun zafından gelen dezavantajdır. Mustafa Kemal Paşa, daha ileri bir ekiple, milletine daha ileri bir Türkiye bırakabilirdi.

İşçiler kalifiye değil, kalfalar yetersiz ise, mimar, eserini daha mütevazi tutmaya mecburdur.

---

(1) M. Kemal Paşanın Erzurum Kongresi üyeliğine, Kongre Başkanlığına, Heyeti Temsiliyeye seçilmesi hakkında ve bilhassa Heyeti Temsiliyeye seçilmesini istemiyenlere dair Sayın Cevat Dursunoğlu'nun «Millî Mücadelede Erzurum» adlı kitabında çok ilginç bilgiler var.
M. Kemal Paşanın Kongre Başkanlıkları seçimine verdiği önem için Bak. Nutuk, 1950 baskısı, C. I. S. 68 ve 86.

GÜNER DEMİRAY

HALK NASIL SEZERDİ

Kasımın ilk günlerindeydi, altımızda eşeklerle ilçe pazarından köye doğru açılmıştık. Tıraşı uzamış, ak ak kılları yüzünü sarmış Ali dayı düşünceli. Uzun boylu koca Mevlit'in ayakları yerde sürünüyor. Boz eşekte başı sarılı, hep susan koca Mevlit'in kırışık yüzlü karısı. Önde genç yaşında kamburu çıkmış Abdullah. Ve ben. Ağır ağır ilerliyoruz.

Havada yumuşak bir toprak kokusu. Bir gün önce yağmur boşalmış, toprağı ıslatmıştı. Yolların bazı kısımları hamdı daha, vıcık vıcık çamur içindeydi. Güz çimenleri yamaçları yeşile sıvamıştı.

Ali Dayı kafasını yukarılara kaldırdı. Gök lekesizdi. Güz güneşi solgun solgun ışıklar döküyordu üstümüzden. Kendimizi haz içinde güneşe bırakıvermiştik. Dalgınlıktan sıyrılır gibi oldu Ali dayı. İçten gelen boğuk sesiyle konuşmaya başladı: «Ah o günler... O Mustafa Kemal günleri... Kapısında nöbet tutardım. Uyumazdık, dimdik, ayakta gezinir dururduk. Arkadaşlarım vardı, saati saatine nöbet değişirdik. Ne disiplindi tanrım. Benki eski günleri de çok dinlerdim. Onların kara, ipliği pazara dökülen hikâyeleri içinde büyüdüm. Tâ o eski zamanlarda, dedemin devran sürdüğü günler, padişah tahtına kurulur, dışarıyı unuturmuş. Köylüler ocağından alınır uzak illere, adı yitik cephelere gönderilirmiş. Yıllarca, belki bir ömrün yarısı yaban illerde hep silâh altında tutulurlarmış. Zaten çokları savaşlarda şehit edilir, ya da tutsak olur adı-sanı kayıplara karışırmış. O ki bize yaşamak hakkı tanıdı. Evimizde - barkımızda kalmamızı, ilimizi - obamızı tanıyıp bilmemizi öğretti. O ki yerinde oturmazdı, durmazdı. Soluk almazdı hiç. Bakardık Gazi çıkmış halk arasında dolaşıyor, onları dinliyor. Her bir şeye kulak veriyor, her bir şeye ilgi duyuyor, çareler araştırıyor. Çalışıyor, gece-gündüz hep çalışıyor. O devir ki şu bozkır ölü gibi uzanır yatardı. Kuş uçmaz, kolan sökmezdi bu diyarlarda. Baktık yazı-yaban makine gürültüleriyle doluyor. Demirler döşeniyor, dağlar deliniyor, halk yeni bir güçle harıl harıl çalışıyor. Gazi gelip gidiyor. Yurdun bir ucundan bir ucuna koşuyor. O dev cüsseli yiğit tirenler boş, ıssız yazıları gürültüye boğuyor. Bir silkiniş, bir ilerleyiş.»

Ali Dayı geçmişte gördüklerini yeniden yaşıyor, derin bir coşku içinde bize aktarıyordu. Bazan kızıyor, bağırıyor, sesi uzakta çan seslerine karışıyordu. Sanki o günleri bir kuş gibi uçup tutmak istiyordu.

«Ah o günler... O Mustafa Kemal günleri... Bir gidişi vardı. Halk nasıl sezerdi. Nasıl anlardı. O'nun varacağı yerlerde mahşer kurulurdu sanki. Halk iki geçeli sıraya durur, davul-zurna vurur, halk yiğitleri halaya dururdu. Mustafa Kemal derin derin bakardı bu güçlü kalabalığa. Sonra halkın arasına katılır, konuşur, dinler, onların dertlerine ortak olurdu. Öyle bir yiğitti O. Bu yurdun mimarıydı O. Önce başkentin kuru toprağına can verdi. Hepiniz bilirsiniz Gazi çiftliğini. Önceleri kuru, cayır cayır yanan bir bozkırmış. Bakmış böyle olmayacak, motorla girmiş toprağa. Suyuydu, gübresiydi, ağacıydı, tohumuydu, her bir şeyi yapmış. Yemyeşil bir bereket fışkırmış çatlak bozkırdan. Demiş bu benim değil halkın. Her geliri ulusun kesesine. Kendini bile vermişti halkına. Kendi çıkarını aramazdı. Toplumu düşünürdü, bizi düşünürdü. İşte böyle bir yiğitti O, bir halk yiğidi...

Yüzüne kıyasıya bakamazdın. Gür kaşları çimen gibi yatardı. Gök gözleri çelik keskinliğindeydi. Saçları buğday başağı gibi dalga vururdu. Dolgun çehresinden bir disiplin akardı. Bir yiğitti O, bir halk yiğidi. O şimdi bizdedir. O türkülerde beyit beyit yaşıyor. O hikâyelerimizde, düşüncelerimizde çiçek çiçek açıyor.»

Bayırdan aşağı iniyorduk. Karşıda gün ormanlık tepelerin arkasına kaymıştı. Serin bir akşam inmişti toprağa. Kafamızda «Gazi Mustafa Kemal», söğütlerin altından köye giriyorduk.

TÜRKİYE KÖY ÖĞRETMEN DERNEKLERİ FEDERASYONU'NUN

Eğitim Görüşleri

Köyden gelmiş, köyün acı gerçeklerini çok iyi bilen ve köyü bu gün içinde bulunduğu geri durumdan kurtarmanın Türk toplumunun kurtarılması demek olduğuna inanan ve bu amaçla yetiştirilen ülkücülerin kurduğu bir örgüt olarak T.K.Ö. Dernekleri Federasyonu; köy ve eğitimi sorunlarına sahip çıkarak bugünkü memleket gerçeklerimizin durumunu şöylece saptar.

1 — Memleketimizin bütün imkânlarından eşit şekilde faydalanması gereken yurtdaşlarımızın büyük bir çoğunluğu 20. asrın ikinci yarısında kelimenin tam anlamıyla sefalet ve orta çağ karanlıkları içinde yaşamaktadır. Asırların ihmali, plânsız ve programsız davranışlar yüzünden sosyal katlar arasındaki farklar gittikçe büyümüş, bilgisiz yurttaş topluluklarını insafsızca sömüren gruplar meydana gelmiştir.

2 — Yurdumuz bir tarım ülkesi, halkımızın %80i doğrudan doğruya tarımla uğraştığı ve ham madde memleketi olduğumuz halde, eğitim sistemimizin buna göre, düzenlenmeyişinden köylü bugün yoksul, ilkel ve bunun sonucu olarak Türk halkı açlıkla karşı karşıyadır. Bağımsız iktisadi hayata kavuşmamız için şart olan tarımla beraber sanayi kolları da hızla geliştirilmemektedir.

3 — Türkiye'yi bugünkü geri duruma iten, ekonomik ve kültürel alanlarda gelişmesini engelleyen baş sebebin, okullarımızda uygulanan verimsiz eğitim ve öğretim sistemi olduğu kanısındayız.

Okullarımız, yaratıcı ve yapıcı niteliklerden yoksun, yurt gerçeklerinden habersiz, kafası işe yaramaz bilgilerle doldurulmuş, memur zihniyetli, çalışmayı küçüklük sayan, tüketici insanlar yetiştirmektedir.

4 — Atatürk devrimlerinden ve 27 Mayıstan, çeşitli nedenlerle pek çok tavizler verilmiş ve verilmektedir. Devrimlerin savunucusu, yayıcısı, ve işleyicisi olan öğretmen, dün olduğu gibi bugün de yalnızdır, desteksizdir. Okul içi ve okul dışı görevlerini gereği gibi yapamamanın ızdırabı içindedir. Toplumumuzun tek teminatı olarak gördüğümüz öğretmen, sıradan bir memur durumuna düşürülmüş, ülküsü sarsılmıştır.

5 — Bugünkü bazı okullarımızdaki eğitim ve öğretim uygulaması Devletimizin kurucusu Ulu Atatürk'ün Eğitim Birliği ilkesine ve Anayasanın lâiklik prensibine aykırıdır.

6 — Bugün Türkiye'de köylü ve fakir halk çocukları okuma olanaklarından yoksundur. Bunların arasındaki nice kabiliyetler heder olmaktadır. Eğitim ve öğretim kurumlarımızdan çoğunlukla mutlu kimselerin çocukları yararlanmaktadır. Bunun sonucu eğitim ve öğretimde ANAYASA'nın saptadığı «Kalkınma plânının» ön gördüğü fırsat eşitliği ve sosyal adalet yoktur.

7 — Türk millî eğitimini ellerine verdiğimiz eğitim ve öğretim görevlileri, memleket gerçeklerine göre ve gerekli yeterlikte yetiştirilmemektdir.

O

Yukarıki acı grçeklerin çözüm yolu ve kurtuluş çaresi olarak Federasyonumuz, aşağıdaki hâl çarelerini kamu oyuna duyurmayı ve daima savunmayı millî bir görev sayar :

1 — Ulus gerçeklerine göre, öğretmen, tarımcı, sağlıkçı, ebe, sanatkâr, idareci, kooperatifçi ve daha bunun gibi köyü bütünüyle, elbirliği ile kalkındırabilecek inançlı elemanları ayni ülkü içinde yetiştirmek amacıyla; bütün dünya eğitkenleri ve yurt aydınlarımızın değer ve faydalarını çoktan kabûl etmiş oldukları, Atatürk devrimlerinin eğitime uygulama alanı olan «Köy Enstitüleri» yeniden kurulmalıdır. Bu kurumlarda eskisi gibi iş eğitimi, demokratik eğitim ve eşit eğitim ilkeleri uygulanmalı, okuldan çıkanlarla ilgisini kesmemeli, kendi bölgesindekilerin sorunlarıyla ilgilenmeli, onların başvuracağı çözüm merkezleri olmalıdır.

Bu kurumlara «Köy Enstitüsü» adının konulmaması taviz vermek demektir, adını koyamıyanlar ayni sistemi asla getiremiyeceklerdir. «Köy Enstitülerinin ilkelerini öğretmen okullarında uygulayacağım» demek, sadece avuntu ve aldatmaca olacaktır. Başka adla kurulsa bile binlerce Enstitü mezunu ve Enstitüde çalışan öğretmen töhmetli olarak kalacaklardır. Bu ad Türkiye'de iş eğitimi felsefesinin ve yüzde yüz millî bir eğitim sisteminin adı olmuştur. Türkiye, köylü Türkiye'dir. Bütün bu sebeplerle, kurulacak kurumlara mutlaka Köy Enstitüsü adı konulmalıdır.

2 — Eğitim kurumlarımız, millî gerçekleri konu edinen, onları çözümleyen ve her alanda çevresini etkileyen birer kurum olmalıdır. Özellikle köy okulları: işliği, tarım alanı, kitaplığı, türlü kuruluş ve çalışmalarıyla köyü kalkındırma kaldıracı durumuna getirilmelidir.

3 — Müfredat programları yurt gerçeklerine göre hazırlanmalı, işe yaramıyacak, uygulanamıyacak bilgilerle genç kuşakların dimağları yorulmamalıdır. Her kademedeki okullarımız olanaklar oranında, «iş eğitimi» esasına göre düzenlenmeli, iktisadî birer işletme halinde kurulmalı ve çalıştırılmalıdır.

Her kişi, kendi öz yaşantılarını temsil edeceğinden, öğrenciler iş içinde yaparak bilgi ve beceriler kazanmalı, bu bilgi ve becerilerle daha iyi yaşama şartları yaratan, yurt olanaklarını zorlıyabilen, millî geliri arttırabilecek güçte üretici yurttaşlar olmalıdır.

4 — Köyün eğitim, tarım, ulaşım, sağlık, sosyal, ekonomik alanlarında çalışanlara bilimsel inceleme ve araştırmalariyle öncü olacak «KÖY İNCELEMELERİ ve ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ» adiyle bağımsız bir kurum kurulmalıdır.

5 — Anayasanın amacına uygun olarak Maddî olanaklardan yoksun, başarılı, köylü ve fakir halk çocuklarının, en yüksek öğrenim derecelerine kadar çıkmalarını sağlamak amacıyla yatılı okullar, pansiyonlar, burslar ve başka yollarla gereken yardımlar yapılmalı, tedbirler alınmalıdır.

6 — Yetişkinlerin eğitilmesi ve üretme gücünün arttırılması için bütün bakanlıkların, kurumların ve imkân ölçüsünde bireylerin katılabilecekleri, koordine bir Halk Eğitimi örgütü kurulmalıdır.

7 — Sayın Cumhurbaşkanımız Cemal Gürsel'in «Köy Bakanlığı» kurulması hakkındaki temennisinin gerçekleşmesini Federasyon olarak var gücümüzle savunuruz. Köylü Türkiye'nin kalkınmasında öncülük edecek bu bakanlığın kurulmasında zorunluk vardır.

8 — Tam siyasî egemenliğimizin iktisadî egemenliğimize bağlı olduğuna inanan Federasyonumuz, iktisadî kalkınmamızın plâna bağlanışını, ulusumuzun mutlu geleceği bakımından güvenle karşılar. Hızlı kalkınmamızın şartı olan Devlet plânlamasının varlığını mutlu bir gerçek sayarak, plânlı iktisadî kalkınmayı savunma ve halka maletmeyi görev bilir.

9 — Plânlamanın dayanacağı örgüt, Türkiye'nin en uç noktalarına kadar yaygın kurumları olan Millî Eğitim örgütüdür. İktisadî kalkınma plânıyla çeşitli bakanlıklara düşen işler, millî eğitim örgütü ve okullar çevresinde toplanıp elbirliğiyle bu kurumlardan faydalanılarak ve okullar iktisadî kalkınma merkezleri haline getirilerek plânın uygulanması eksiksiz gerçekleşecektir.

Bu plânlama doğrudan doğruya Millî Eğitime mal edilmedikçe ve Millî Eğitim örgütüne yerleştirilmedikçe başarıya ulaşamaz. Millî Eğitim de bu devlet plânlamasının temel ilkelerine göre programlarını ayarlamadıkça, plânlamanın gerçekleşmesini sağlıyacak bir yola yönelmedikçe, Türk Millî Eğitiminde gerçek reform yapılmış olmıyacaktır. Ancak bu suretle devlet plânlaması en uç noktalarda örgüt bulurken, okullar da plânlamanın amacını sağlayıcı iktisadî işletme merkezleri halinde belirecektir.

Başkan : **Hayrettin KARADEMİR,** II. Başkan : **Sabri KURT,** Veznedar : **Mehmet ATEŞ,** Sayman : **Mustafa YONTUCU, Ahmet GÜNCE,** Üyeler : **Rıza BULUT, Mustafa ÜSTE, Mehmet ÖZGÜÇLÜ, Ahmet AKSAKAL, Mustafa KOÇ.**

YENİ ATATÜRKÇÜLÜK

(12. Sayfadan)

ler, gelişen toplumun ihtiyaçlarını karşılayacak yenileştirme akımlarını hazırlamışlardır. 27 Mayıs sonrası gelişmelerini düşünce ve hareket yolunda izlerken, Atatürkçülüğün bu soydan bir yeni devreye girdiğini, bu yolda düşünenlerin sayılarının gün geçtikçe çoğaldığını, Türkiyenin sorunlarının, **«Atatürkçülük yerine demokrasiyi»** koymakla çözülemeyeceğini kavrayanların kesin ifadelerle düşüncelerini ortaya koyduklarını, bu konuda artık tereddütlerinin kalmadığını görüyoruz.

Bu **«Yeni Atatürkçülük»**, dünyanın gelişmelerini izliyerek yürüyen sürekli bir yenileşme, direnen engelleri kökten yok etme, yüzeyden halka ulaşma, amaçlarını bütün toplum kurumlarında yürürlüğe geçirme, kabuklaşmaya ve durgunluğa son verme, daha olumlu ve daha şuurlu yeni kadroları yetiştirme, yurd gerçeklerine uygun yeni bir iktisat anlayışına ulaşma, millî bütünlüğü eğitim ve işbirliği yolu ile yeniden kurma ilkeleri çevresinde eskisinden daha devrimci, daha aktif, daha ülkücü yeni Atatürkçüleri çevresinde topluyor. Bu geniş hareketin gün geçtikçe daha şuurlu, daha aydınlık ve belirli bir yola girdiğini, düşüncelerin bir sistem hâlinde düzene konulacağını göreceğiz. Genç kuşaklardaki düşünürlerin artık **«Atatürkü anma törenleri»** ile yetinmedikleri, övgüler ve kasidelerden bezerek asıl gerçekçi Atatürkçülüğün yolunu bulduklarını sevinçle görüyoruz. Evet Atatük'ün attığı adımlar«...**bundan sonra atılması gereken adımların başlangıcı»** idi. Atatürkçülüğün, kurumaya yüz tutmuş hayat ağacı, onun kurtarıp gençliğe emanet ettiği toprakların üzerinde yeniden canlanıp yeşeriyor.

GEÇEN AYIN İÇİNDEN

ATATÜRKÇÜLÜK YAĞMASI — Bir gazetede, bir parti için ağır bir yazı yazıldı. Hücuma uğrayan partinin bir üyesi -kendi partisine bağlı gazetelerin de aynı hücumları öteki partilere lâyık gördüğünü unutarak - gazete yazısını Meclis'e değin getirdi. Bu telâşın gereği yoktu. Kendilerinden de bir yazar çıkar, gereken cevabı verirdi. Nitekim, Profesör senatörlerden biri bunu yaptı... Profesörün jestini beğendik. Ne var ki, kendi partisinin gerçek Atatürkçü parti olduğunu ileri sürmesini gülümsiyerek karşıladık. Düşündük: Filân milletvekili, çıkardığı gazetelerde ve dergilerde ırkçılık yapmıştır. Falanca milletvekili lâyikliğin düşmanıdır, teokratik bir devletin özlemcisidir. Partiyi tutan gazeteleri ise, hoparlörle ezan okunması sorununu memleketin en büyük sorunu haline getirmişlerdir. Her şey karşın, sayın Profesör Atatürkçü olabilir. Partisi ise; bugünkü durumu ile sadece Atatürk ilkelerinin karşısındadır. Ama, bu parti de 10 Kasım'da Atatürk'ün önünde saygı duruşuna geçecektir. Sayın Profesör, elbette, gerçek Atatürkçülükle törenciliği birbirinden ayıracak yetidedir.

HAZIRI OLUN! — Atatürk'ün ölümü yirmi beşinci yıla vardı diye bu yıl her yanda hazırlık var. Herkes Atatürk için bir şeyler söyleyip yazacak. Kitaplar basılıyor, resimler hazırlanıyor.

Sonra; yine, Atatürk'ün eserlerini toz etme çabasına devam edilecek...

Ortaya çıkarılacak güzel güzel kitapların arkasında ne Atatürk düşmanları çalışıyor, bir bilinse! Atatürk'ün yıkma çabası bu iki yüzlülüğü yok edemedi. Şimdi Atatürk düşmanlarının Atatürk için basılan kitapların «nefasetinde» görev almaları acıdır, ama gerçektir.

TEMELLER ATILIYOR — Atatürk'ün ölümünün yirmibeşinci yılı kutlanacağı (evet.. kutlanacak.. eserleri yok edilirken buna kutlama demek yanlış değildir..) sıralarda, gazetenin köşesine sıkışmış bir haber: Kayseri'de İslâm Enstitüsü'nün temeli atıldı.

Din bir sosyal kurumdur. İncelenecektir, okunacaktır. Ama, adına Enstitü denilen bu kuruluşlarda din sosyolojisi değil, ortaçağ dersleri okunuyor. Bu yapıları yükselten adamlar, Anıt-Kabir'de saygı duruşuna çıktıkları zaman Atatürk'ün yerinden kalkıp kendilerini sorguya çekmiyeceğini biliyorlar. Ne gerçekçi adamlar, değil mi?

AKTÜEL HABER — Gazetelerde bir başlık: «Bir Ermeni müslüman oldu!»

Vaktiyle Gaziantep'te Hasırcızade adlı hoşsohbet bir ozan varmış. Bir gün, müslüman olan yoksul —galiba yine bir Ermeni— için para toplanıyormuş. Hasırcızade de iki Gazi altını vermiş, ardından şu dizeyi söylemiş:

«Müselman oldu bir kâfir, şehit oldu iki Gazi!»

Bizim gazeteler de haber vereceğiz diye haber'in haysiyetini gâvur ediyorlar.

BAŞKAN ADAYLARI — Belediye başkanlığı için her parti aday gösteriyor. İşte, her kafadan bir ses çıkıyor, diye buna derler. Ne adlar, ne adlar.

Nedim, zamanında tanınmamıştır derler. Oysa Osmanzade Taib adında —şimdi edebiyat tarihlerinde bile adı geçmiyen— birisine «reis-i şairan» denilmiş. Zaman, bu «şairler başkanı»nı unutturmuş. Sanatta bu böyledir.

Gelin görün ki, politikada öyle değil... Kitaplar dolusu şiir yazanların adları su yüzüne çıkmazken, koca bir kenti nasıl yöneteceğini kendileri bile düşünmemiş olan adamlar belediye başkanlığına adaylıklarını koyuyorlar.

Anlaşılıyor ki bir kenti yönetmek, şiir yazıp kabul ettirmekten daha kolay!

DİN KORKUSU — Doğrusu politikacılarımızda din korkusu tamdır. Hayır; hepsi dini bütün müslümandır demek istemiyorum; sadece din korkusu içindedirler. Öylesine korkuyorlar ki!... Buna Allah korkusu da diyemeyiz. Tanrıdan korkabilmek için ona bütün yürekten inanmak gerekir. Politikacılardaki din korkusu için başka bir ad bulmak gerek. Evet: Oy korkusu!...

Bir partili: «Biz dine saygılıyız!» demiş (1925'te «Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası»nın tüzüğünde de bu söz vardı); bunu bir gerici gazete diline dolamış «Ya! Siz filânca camiyi arpa ambarı yapmadınız mı?»

Belediye başkan adaylarından biri de din adamlarını ziyaretle propagandaya başlıyacakmış! Kendini okutacak belki; belki de güzel konuşabilsin diye sarıklının biri ağzına tükürecek!

Bir gazetede, minarelerde hoparlör yasağı yaygarası koptu. Diyanet İşleri'nin «Müsbet maneviyet etüdleri» yazmış ikinci başkanı hemen yalanladı.

Bu işler olurken; elinde makbuzlarla kapı kapı cami yaptırmak için para toplayan bir adamcağızı, bir ev kadını iyice haşladı. O sırada evin erkeği yemeğe gelmişti. O da eşini haşladı: «Yahu! Kapıda benim adım yazılı; evi mi taşlatacaksın? Adımı komüniste mi çıkaracaksın? Ne işine girer? «Allah versin!» diyerek adamı savıver. Ne diye: «Bize okul gerekli!» diye ukalâlık edersin!»

HESAP KİTAP — «Dinimizde Reform - Kemalizm» dergiciğinde, ünlü piyangocu Nimet Abla'nın, üç milyon lira harcıyarak —camiler ülkesi, sanatlı ve büyük camiler kenti— İstanbul'a yaptırdığı camiden söz ediliyor ve üç milyon liraya kaç tane ilkokul binası yapılacağı hesaplanıyor...

Ama, yazarın, Türkiye'de hesabın kitabın hiçbir

işe yaramadığını bilmesi gerekir. Hesap etmişsin ne çıkar? Sayılar havada sallandıkça, toprakta yeşermedikçe...

ZENGİN OLMAK İSTEMİYORUZ BAY BAKAN! — Turizm ve Tanıtma Bakanı, Avrupa gezisinden dönünce: «Memleketi zengin edeceğim!» demiş. Hemen o günlerde, birbiriyle nişanlı iki genç Alman turisti Sakarya kıyılarında öldürüldüler. Kadına doymazlık yüzünden...

Hayır, Bay Bakan.. Biz zengin olmak değil, adam olmak, insan olmak istiyoruz. Turistlere saldıranları önleyinciye değin kapıları kapayınız; yoksulluk saldırganlıktan daha iyidir.

KARNAVAL — Seçim kampanyası değil, karnaval derler buna... Belediye başkan adayları durmadan vaadediyorlar. Birisi, kazanırsa, gençleri —neden yaşlıları değil!— hacca göndereceğini muştuladı. Tam, Suudi Arabistan'a uygun bir belediye başkan adayı!

Birisi de, hem imam-hatip okulu açacakmış (bakın hele; lâyik Millî Eğitim Bakanlığına değil, belediye başkanlığına adaylığını koyuyor), hem de —sözüm tavandan dışarı— genelev!

Bu ikincisi daha akıllıya benziyor. Hem âhıreti, hem de dünyayı mâmur etme yolunda!...

Şu seçimler sık sık tekralansa da biraz eğlensek!

KAÇI OKUR YAZAR ACABA? — Kayseri'de işçiler, İslâm Enstitüsü için 87.000 liralık yardım yapmışlar.

Bu işçi kardeşlerimiz acaba lâyik bir okul için kaç lira verdiler? Yine bu işçi kardeşlerimiz arasında okuma-yazma bilenler ne orandadır?

İNTİHAR YA DA DEĞİL — Bir politikacı çokça uyku hapı alarak hastaneye düştü. İyileşti. Gazeteler hep intihar dediler, kendisi ise intihar etmediğini

(30. Sayfada)

21 Kasım 1938 de Cumhurbaşkanı

İsmet İnönü'nün Beyannamesi

Büyük Türk Milletine;

Bütün ömrünü hizmetine vakfettiği sevgili milletinin ihtiram kolları üstünde Ulu Atatürk'ün fani vücudu istirahat yerine tevdi edilmiştir. Hakikatte yattığı yer, Türk Milletinin Onun için aşk ve iftiharla dolu olan kahraman ve vefalı göğsüdür.

Atatürk, tarihte uğradığımız en zalim ve haksız itham gününde meydana atılmış, Türk Milletinin masum ve haklı olduğunu iddia ve ilân etmiştir. İlk önce ehemmiyeti kavranmamış olan gür sesi, asla yıpranmıyan bir kuvvetle nihayet bütün cihanın şuuruna nüfuz etmiştir.

En büyük zaferleri kazandıktan sonra, Atatürk, ömrünü, yalnız Türk Milletinin haklarını, insaniyete ezelî hizmetlerini ve tarihe hâkettiği meziyetlerini ispat etmekle geçirmiştir. Milletimizin büyüklüğüne, kudretine, faziletine, medeniyet istidadına ve mükellef olduğu insaniyet vazifelerine sarsılmaz itikadı vardı.

«Ne mutlu Türküm diyene!» dediği zaman, kendi engin ruhunun, hiç sönmiyen aşkını en mânalı bir surette hulâsa etmişti.

Fena zihniyet ve idare ile geri bırakılmış Türk cemiyetini, en kısa yoldan insanlığın en mütekâmil ve en temiz zihniyetleriyle mücehhez modern bir devlet haline getirmek, Onun başlıca kaygısı olmuştur. Teşkilâtı Esasiyemizde ve bugün hizmet başında, irfan muhitinde ve geniş halk içinde bulunan bütün vatandaşların vicdanlarında yerleşmiş olan lâyik, milliyetçi, halkçı, inkılâpçı, devletçi cumhuriyet bize bütün evsafiyle Atatürk'ün en kıymetli emanetidir.

Ufulünden beri Atatürk'ün aziz adı ve hâtırası, bütün halkımızın en candan duygularıyla sarılmıştır. Memleketimizin her köşesinde ve bütün milletçe kendisine gösterdiğimiz samimî bağlılık, devlet ve milletimiz için kudret ve vefanın beliğ misalidir. Türk Milletinin aziz Atatürk'e gösterdiği sevgi ve saygı, onun niçin Atatürk gibi bir evlât yetiştirebilir bir kaynak olduğunu bütün dünyaya göstermiştir.

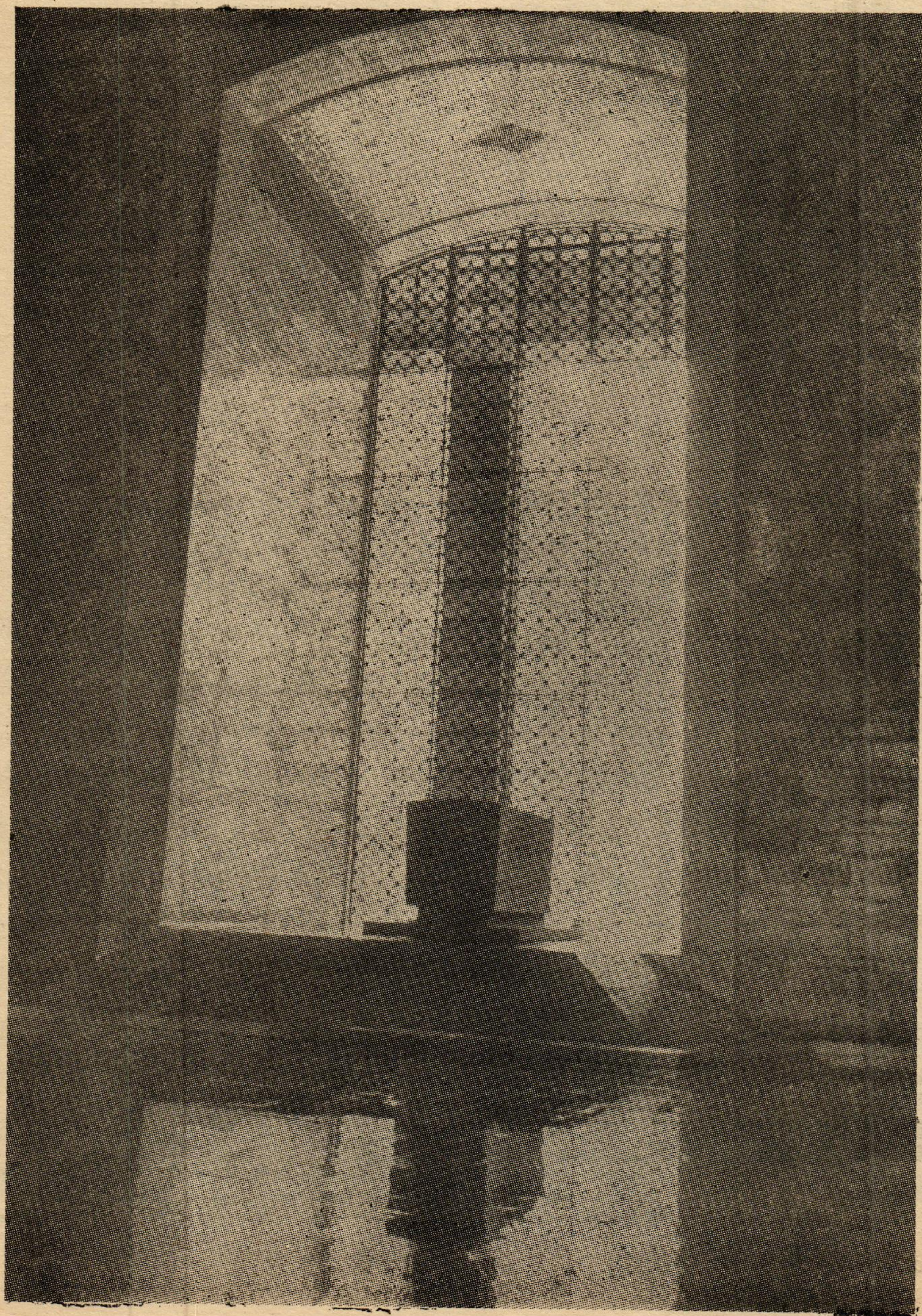
Atatürk'e tâzim vazifemizi ifa ettiğimiz bu anda, halkımıza, kalbimden gelen şükran duygularımı ifade etmeyi, ödenmesi lâzım gelen bir borç saydım.

Milletler arasında kardeşçe bir insanlık hayatı Atatürk'ün en kıymetli ideali idi. Bütün dünyada ölümünün gördüğü ihtiramı insanlığın âtisi için ümit verici bir müjde olarak selâmlarım. Bu sözlerim, yazılarıyla ve topraklarımızda şövalye askerleri ve mümtaz şahsiyetleriyle yasımıza iştirak eden büyük milletlere Türk Milleti adına şükranlarımın ifadesidir.

Devletimizin bânisi, ve milletimizin fedakâr, sadık hâdimi;
İnsanlık idealinin âşık ve mümtaz siması;
Eşsiz kahraman Atatürk;
Vatan sana minnettardır.

Bütün ömrünü hizmetine verdiğin Türk Milleti ile beraber senin huzurunda tâzim ile eğiliyoruz. Bütün hayatında bize ruhundaki ateşten canlılık verdin. Emin ol, aziz hâtıran sönmez meş'ale olarak ruhlarımızı ateşli ve uyanık tutacaktır.

(Not: Bu beyanname, Atatürk'ün naaşı Etnoğrafya Müzesi'ndeki Geçici Kabirine bırakıldığı gün yayınlanmıştır.)

söyledi.

Her ne ise... Bizi ilgilendiren bu değil. Ancak, Türkiye'de bir politikacıyı intihara götürecek nedenler yok değildir. 1945-1950 arasında C.H.P. iktidarına önüne gelen bağırmıştır. 1950'den sonra, hele 1960'tan önceki yıllar içinde bağırarak muhalefet yapmak da olanak içindeydi. Bugün, iktidarda bulunan partiler milletin çoğunluğunu, hem de çeşitli düşünce ve görüşleri temsil ediyor. Bir yolsuzluk lâfı oldu mu iş Meclis'e değin getiriliyor. Artık bağırmanın gereği, anlamı kalmamıştır. Ama, kültürsüz ve dünya görüşünden yoksun particiler hâlâ bağırma sevdasında... Bunun sonu gelir mi? Politikaya atılan adamlar önce kendi çaplarını bilmeli, sonra iktidarda ya da muhalefette alacakları görevleri saptamalıdırlar. Kimi komisyonlarda çalışır, kimi kürsülerde konuşur, kimi yazı yazar. Bu yollardan hangisinin tutulacağını politikacı —kendini sınava çekerek— saptamalıdır. İş bir kör döğüşü halinde devam ederse sonunda intiharlar, siyasî skandallar, anarşi beklenmelidir. Politikada ihtiras doğaldır da; hırs zararlıdır. İhtiraslı politikacı ile hırslı politikacıyı ayırmak gereklidir. Eğer politikacı özel erdemler taşıyorsa ihtirası anlam kazanır, yararlı olur. Ama, çapı küçük bir adamsa, hırsı, alabildiğine çamura saplanmasını sağlar.

Öğrenciler, memurlar testle, sınavla alınır; politikacı için böyle bir sınav yoktur. O yüzdendir ki kolay görünür, aslında en zor iştir. Pahalıya mal olur memlekete...

DÜŞÜK BAŞLIKLAR — Bir gazete, kısa bir süre önce istifa etmiş, ya da istifa zorunda kalmış olan bir bakana «Düşük bakan» dedi.

Bu gazeteler, 27 Mayıs'tan sonra «düşük» sözüne tahammül edemiyorlardı. O derece bilinç altlarına işlemiş ki ağızlarından baklayı çıkarır gibi «düşük» sözcüğünü çıkarıveriyorlar.

BU DA NE DEMEK? — Gazete sergisinde bir dergi gördüm: «Sebilürreşat».. Hatırlar mısınız; Cemal Nadir Güler, duvarda böyle acayip bir gazete adı gören iki ilkokul öğrencisini şöyle konuşturmuştu: «Yeni bir rakkase, ama, acaba nerede oynuyor?» Hem de yirmi yıl önce!

Sanat-Sanatçılar

BELÇİKA SERAMİKLERİ SERGİSİ

Belçika'nın belli başlı seramikçilerinden seçilen eserlerle «BELÇİKA SERAMİKLERİ» adı altında bir sergi düzenlenmiş ve Galeri Milâr'da 22 Ekim 1963 tarihinde açılmıştır. Ankaralı sanatçılar ve halk tarafından dikkat ve ilgiyle izlenen sergi 31 Ekim günü kapanmıştır.

* Geçen yıllar Dormen Tiyatrosunda, Meydan Sahnesinde başarılı oyunlarını seyrettiğimiz ve alkışladığımız Yılmaz Gruda, Devlet Tiyatrosuna misafir sanatçı olarak girmiş ve ilk oyunu «Bir komiser geldi» nin provalarında bulunmak üzere İzmir'e gitmiştir. «Bir komiser geldi» önce İzmir'de sonra öbür tiyatrolarda oynanacaktır.

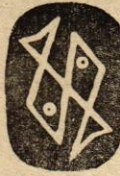
* Tunus Güzel Sanatlar Genel Müdürü Salâh El-Mehdi ile tanışmak üzre Dışişleri Bakanlığı, 4. daire Genel Müdürü Hamit Batu, 31 Ekim 1963 Perşembe günü saat 18.30 da Balin Oteli Roof'unda bir kokteyl vermiştir. Ankara'nın tanınmış sanatçılarının bulunduğu bu toplantıda karşılıklı iki memleketin san'at meseleleri üzerinde geç saatlere kadar durulmuş, toplantı samimî bir hava içinde geçmiştir.

* Fahir Aksoy, 2.11.1963 günü Sanat Sevenler Derneği salonlarında bir resim sergisi açmıştır. Açılış günü birçok sanatçının bulunduğu bu sergi ilgiyle izlenmiştir.

Geçen sayımızın sayısı 31 olacakken 12 çıkmıştır. Yeni Yayınların yazarı KONUR yerine Nuri İyem Konmuştur. Bu yanlışlıklardan ötürü özür dileriz.

Atatürk Özel Sayımız dolayısiyle yayımlayamadığımız **Behçet Kemal Çağlar'ın Cevdet Kudret'e, Cemil Eren'in Fahir Aksoy'a** verdikleri karşılıkları gelecek sayımızda dergimizde bulacaksınız.

D O S T   Y A Y I N L A R I

ROMAN :

1 — Acemiler, *Hikmet Erhan Bener* (*) 200
2 — Sokaktaki Adam, *Attilâ İlhan* (Ciltli) 600
3 — Babamla Geçen Günler, *Clarence Day* 400
4 — Hasangiller, *Tarık Dursun K.* 200
5 — Gordium I, *Hikmet Erhan Bener* 250
6 — Hatırladıklarım, *Eleanor Roosvelt* (*) ... 150
7 — Üç Yüzlü Adam, *H. A. Philbrick* (*) 100
8 — Şehir Çocuğu, *Herman Wouk* (*) 100
9 — Abraham Lincoln, *Emil Ludwig* (*) 400
10 — Kiralık Oda, *Georges Simenon* 300
11 — Sanık, *Alexender Weisberg* 200
12 — Polis Müfettişi Kadavra, *Georges Simenon* 300
13 — Zenciler Birbirine Benzemez, *Attilâ İlhan* ... 400
14 — Ayaşlı İle Kiracıları, *M. Şevket Esendal* ... 400
15 — Otlakçı, *Memduh Şevket Esendal* (Ciltli) 600
16 — Mendil Altında, *M. Şevket Esendal* (Ciltli) 600
17 — Belâlı Yer, *Erskine Caldwell* (Ciltli) 600
18 — Ne Ekersen, *Mehmet Seyda* 400
19 — Dünya Evi, *Orhan Kemal* 500
20 — Kızgın Toprak, *Jorge Amado* 600
21 — Duru Göl, *İlhan Tarus* 500
22 — Korsan Çıkmazı, *Nezihe Meriç* 500
23 — Vapur Düdükleri, *Ayhan Hünalp* 300
24 — Ölümle Saklambaç, *Georges Simenon* 400

H İ K Â YE :

1 — Karınca Yuvası, *İlhan Tarus* (*) 125
2 — Dost, *Vüs'at O. Bener* (*) 125
3 — Grev, *Orhan Kemal* (Ciltli) 300
4 — Tepedeki Ev, *Umran Nazif* 200
5 — Şu Babamın İşleri, *Carlos Bulosan* 200
6 — Kardeş Payı, *Orhan Kemal* 300
7 — Topal Koşma, *Nezihe Meriç* 200
8 — Sihamba (Zenci Hikâye ve şiirinen seçme) *Suat Taşer* 100
9 — Yaşamasız, *Vüs'at O. Bener* 200
10 — Bozbulanık, *Nezihe Meriç* (2. Baskı) 200
11 — Perşembe Yağmurları, Hazırlayan : *Salim Şengil* 100
12 — Hallaç, *Leylâ Erbil* 250

Ş İ İ R :

1 — Memleket Saat Ayarı, *S. Aldanır* (*) 100
2 — Dünya Güzel Olmalı, *Mehmed Kemal* 100
3 — Sisler Bulvarı, *Attilâ İlhan* (2. Baskı) 300
4 — Haraçmezat, *Suat Taşer* 100
5 — Anzelha, *Halim Yağcıoğlu* 100
6 — Yanık Sarı, *Ahmet Köksal* 100
7 — Cümbüşcübaşı, *Ercümend Uçarı* 100
8 — Yağmur Kaçağı, *Attilâ İlhan* 200
9 — Köroğlu, *İlhan Berk* 200
10 — Hacıvatın Karısı, *Salâh Birsel* 200
11 — Dağda Ateş Yakanlar. *O. F. Toprak* 200
12 — Sultan Palamut, *Metin Eloğlu* (*) 200
13 — Herboydan (Dünya şiirinden seçmeler(*Can Yücel* 400
14 — İki Dal, *Celâl Vardar* 100
15 — Manilerimizden, *Dr. İlhan Başgöz* 200
16 — Duvar, *Attilâ İlhan* (2. Baskı) 300
17 — Horozdan Korkan Oğlan, *Metin Eloğlu* 200
18 — Mısırkalyoniğne, *İlhan Berk* 250
19 — Rüzgârlı Su, *Selâhattin Batu* 250
20 — Gözünü Sevdiğim, *Oğuz Tansel* 250
21 — Tütünler Islak, *Turgut Uyar* 300

T İ Y A T R O :

1 — Öteye Doğru, *Sutton Vane* 100
2 — Tarih Boyunca Tiyatro, *Turhan Dilligil* (*) 100
3 — Annemi Hatırlıyorum, *John Van Druten* ... 100
4 — Bir Dünya ki, *Suat Taşer* 100
5 — Vatanseverler, *Sidney Kingsley* 150
6 — Korku, *Orhan Asena* 100
7 — Deli Dumrul, Suat *Taşer (Destan)* 300
8 — Ihlamur Ağacı, *Vüs'at O. Bener* 250
9 — Yarın Cumartesi, *Güner Sümer* 300
10 — Modern Tiyatro Akımları, *Özdemir Nutku* 1000

G E Z İ :

1 — Moskova Mektupları, *Lydia Kirk* 100
2 — Abbas Yolcu, *Attilâ İlhan* 400
3 — Ha bu diyar, *Fikret Otyam* 200
4 — Gide Gide, *Fikret Otyam* 250
5 — Uy ba bo , *Fikret Otyam* 300

D E N E M E — F I K R A :

1 — Söz Arasında, *Ataç* 100
2 — Devekuşuna Mektuplar, *Haldun Taner* 300

B A L E :

1 — Gönlü Yüce Türk, *Metin And* 500

M İ M A R L I K :

1 — İnsana Dönüş - F.LI. Wright - *Şevki Vanlı* 1000

ÇOCUK KİTAPLARI MASALLAR DİZİSİ :

1 — Altı Kardeşler, *Oğuz Tansel* 100
2 — Cimri ile Cömert, *İlhan Dumanoğlu* 100
3 — Talih Kuşu, *Tezel Amca* 100
4 — Kahkaha Sultan, *Mümtaz Zeki Taşkın* 100
5 — Öksüzoğlan, *İlhan Dumanoğlu* 100
6 — Nalıncı Padişah, *İlhan Dumanoğlu* 100
7 — Altın Top, *İlhan Dumanoğlu* 100

ÇOCUK KİTAPLARI BİLGİ — HİYÂYE DİZİSİ :

1 — Küçük İspanyol Kızı Maria 125
2 — Arap Abdül Kardeş 125
3 — Çing Ling ile Tung Ling 125
4 — Meksikalı Kardeşler 125

SHD. KOLLEKSİYONLARI

Cilt : 2, 3, 4, 5 Ciltleri altışar lira, 6. Cilt yedibuçuk lira 7-8 birarada 10 lira.

«Dodst» KOLLEKSİYONLARI

Cilt : 1—2, 3—4, 5—6 Ciltleri 18 zer lira. 7. Cilt 12 lira.
Yeni Dizi :
1—2, 3—4. Ciltleri birarada 25 şer lira.
(*) İşaretliler tükenmiştir.